

MESEČNIK, POSVEČEN
PROTIALKOHOLNEMU
GIBANJU NA SLOVENSKEM

ŠTEV. 5.

LETNIK I.

Upravništvo v Zvezni
tiskarni v
Celju.

PIŠČALKA
za
abstinate,
pivce in pijance.

IZDAJATELJ IN ZA UREDNIŠTVO ODGOVOREN
ANTON ČERNE

15. NOVEMBRA 1905

CELJE
ZVEZNA TISKARNA.

Današnji številki je priložen 4. in 5. zvezek Lermontovih pesmi.

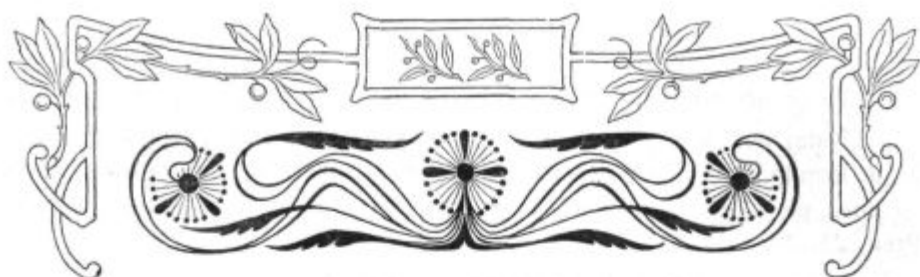
Listnica upravištva.

*Reklamacije naj se pošiljajo na naslov: Upravištvo «Piščalke» v Celju.
Naročnina naj se pošilja ali po poštnih položnicah, ki so bile priložene listu,
ali kdor jih nima, po poštni nakaznici, ki naj se naslovi: upravištvo Piščalke, Celje.*

*Rokopisi se naj pošiljajo na naslov: Fr. Avsec, Št. Juri, pošta Radeče.
Leposlovni rokopisi pa na naslov:*

Leopold Lénard, Dunaj, VII., Lerchenfelderstrasse 115, I., 6.

Današnji številki je priložen zvezek 4 in 5 leposlovne
priloge.

ANTON OREL.

Alkoholizem in socialno vprašanje.

(Prevod iz nemškega.)

(Dalje.)

Sveto pismo in alkohol.

«Toda sveto pismo hvali vino, in Jezus sam je spremenil vodo v vino, da postavil je celo v svoj spomin pri poslednji večerji vino v naj-svetejši zakrament.»

Toraj sveto pismo dovoljuje uživanje alkohola. Toda, kje pa stoji to.

«Vino nečistost dela, in pijanost hrup; kdorkoli ima nad tem veselje, ne bo nikdar moder.» Preg 20, 1.

«Ne dajaj, o Lamuel! ne dajaj kraljem vina; zakaj kjer pijanost kraljuje ni nobene skrivnosti:

in da kje ne pijejo, in pravice ne pozabijo, in pravde ubogih ne prevržejo.» Preg, 31, 4. 5.¹

«Komu gorje? čegavemu očetu gorje? kdo ima prepir? kdo pade v jamo? kdo ima rane brez vzroka? kdo kalne oči?»

Ali ne oni, ki pri vinu sede, in pridno kozarce izpivajo?

Ne glej vina, kadar je rumeno, kadar se njegova barva lesketa; gladko teče, toda naposlednje piči kakor kača, in strup razlije kakor bazilisk.

¹ Takoj naprej se sicer glasi: «Dajte močne pijače žalostnim, in vina njim ki so britkega srca; oni naj pijejo, da pozabijo svoje revščine, in se nič več ne spomnijo svoje žalosti.» Preg. 31, 6. 7.

Pa v katero vrsto se štejejo tisti, katerim «gebūra» opoldne polič, in zvečer, polič, in razne «dispenze» povrh, — ali med kraljevski rod, ki naj varuje skrivnosti in skrbi za pravico in uboge ali med tiste ki so vsakdan «britkega srca»? in da pozabijo svoje «revščine»? (Vpr. ur.)

Tvoje oči bodo po ptujkah gledale in tvoje srce bo spačeno govorilo. Tedaj boš kakor kdor v sredi morja spi, in kakor spijoč krmilar, ki je krmilo zgubil; ter porečeš: Tepli so me, pa me ni bolelo; vlačili so me, pa nisem čutil! Kdaj se bom zbudil, in zopet dobil vina?» Preg. 23, 29.—35.

O, sveto pismo pridiguje vživanje alkohola!

«Ne glej vina!» Ali ne storimo tega mi abstinentje?

Starodavnost pozna dvojno vino: «sladko» in «opojno». O prvem piše «Aristoteles v Meteorologika IV. 9; imenuje ga *σίτος γλυκός*, sladko vino, in pravi *ὅ μὴ μεθύσκει*, ne opijani. In sveto pismo, gen. 40,9 squ. pripoveduje o poročilu o Jožefovem razlaganju sanj: «Tu je povedal najpred načelnik točajev svoje sanje: Pred seboj sem videl vinsko trto, na kateri so visele tri mladike, ki so polagoma pričele rasti, zeleneti, cvesti in potem so sezoreli grozdi. V roki sem imel kupo Faraona, vzamem grozde, izžmem jih v kupo, katero sem imel v roki, ter jo podam Faraonu. In Jožef odgovori: To je razlaganje sanj; Tri mladike so trije dnevi. Čez tri dni se bo spomnil Faraon tvoje službe in te nazaj postavil na prešnje mesto; in ti mu boš kupo podajal po svoji službi kakor si bil popred navajen.» Vidimo toraj, da je nepovreto vino tudi svetemu pismu dobro znano, poleg tega imenuje na mnogih mestih tudi grozdje «vino», na primer Jerem. 40, 10: «Zbirate vino in sadje in olje, ter spravljate v vaše posode.» Tudi pri nas se govori na primer o «vinski trgatvi», dasiravno se pravzaprav le grozdje trga, tudi mi govorimo da «letos vino dobro kaže», ter mislimo pri tem na trto. Ako še spoštevamo, da se je na starodavnem vzhodu uživalo vsaj ravno toliko nealkoholnega kot alkoholnega vina¹, potem izgledajo ona mesta svetega pisma, ki se navajajo

¹ Ali kot sveže iztisnjeni grozdni sok ali pa vkuhani in pred uživanjem zopet z vodo zredčeni. Malo znano je, da se še sedaj na vzhodu pridelala mnogo vina toda zelo malo opojnega vina pije, oče radi prepovedi Mohamedove. Grozdje se ali zaužije, deloma sveže, deloma posušeno kot rozine, ali pa se skuha v sirup in tako zauživa. Zlasti v Siriji je to navada. Vkuhani grozdni sok se imenuje tam «dipse». —

Op. prev. — Pisatelj te knjižice je odločen katoličan in tajnik katoliškega protialkoholnega društva «Kreuzbündnis». Knjižica je posebni, nekoliko razširjeni natis njegovega govora na nemškem katoliškem shodu v Regensburgu, kjer je Orel zastopal «Kreuzbündnis» in «Priesterabstinentenbund». Torej mislimo, da jo smemo podati Slovencem v dobesednem prevodu, dasiravno se na tem mestu ne strinjamo čisto z njim. Naše mnenje je:

1. gotovo je, da sveto pismo z besedo «vino» razume a) nealkoholno vino, b) alkoholno vino, c) grozdje. Iz tega sledi, da se, kjer hvali ali priporoča «vino», to vedno lahko razume ali grozdje ali nealkoholno vino.

2. toda težko je trditi, da sveto pismo dosledno prepoveduje alkoholno vino. V gotovih mejah tolerira tudi vživanje alkoholnega vina.

za uživanje alkohola, v čisto drugačni luči. Sveto pismo gotovo ne more vina na eni strani splošno in brez izjeme zavreči, na drugi strani pa zopet hvaliti. To naviderno nasprotje se rezvozlja uajbolj naravnost tako-le: Sveto pismo zavrže brez dvoma opojno, alkoholno vino; ravno pijanost se omenja kot zlo. Toraj more biti vino, proti kateremu sveto pismo nič nima, biti le tako, ki nima teh učinkov: toraj sveže grozdje in naravno, neopojno grozdno vino, ki se je uživalo takrat ravno tako navadno, kot opojno. In da ta razlaga nikakor ni prisiljena, da nasproti ravno razlaga v korist alkohola silo dela svetemu pismu, razvidno je tudi, ako pregledamo nekaj takih mest. Tako stoji Gen. 27, 28: Bog ti daj od rose neba in od plodovitosti zemlje množino žita in vina»; Prid. 9, 7: Pojdi toraj in jej svoj kruh v veselosti in pij svoje vino z radostjo, kajti tvoja dela so dopadljiva Gospodu». To naj bi reklo sveto pismo o ravno istem vinu, o katerem pravi: Ne poglej ga, ono ugrizne kot kača, ono razlije po tebi svoj strup, ono pokvari tvoje srce?» Nemogoče!

V svitu teh dejstev se razprši tudi sloveči dokaz iz ženitnine v Kani in iz svete poslednje večerje. Neda se nikakor dokazati, da se je v teh slučajih šlo za opojno vino. Sveto pismo pravi o vinu v Kani samo, da je bilo boljše, kot ono, ki se je pilo poprej, in o vinu poslednje večerje pravi sam Jezus: «Od sedaj ne bodem več pil od tega sadu vinske trte, do dneva, ko bom zopet pil z vami v kraljestvu mojega očeta». (Math. 26, 29 in Mark. 14, 25; Luk. 22, 19). Teh besedi nočem iztiskavati in delati dokazov iz njih. Gotovo pa je sveži, naravni grozdni sok bolj sad vinske trte, kot pa pokvarjeni od vretja.

«Toda zakaj ni nastopil Jezus zoper alkohol? — Alkoholizem ni bil takrat socialna bolezen, kot dandanes. S tem je ta opustitev popolnoma dovolj razložena. Toda dokazati se tudi neda; kajti po Jan. 21, 25. ne pove sveto pismo vsega, ker je Jezus učil. Tako Jezus tudi sužnjosti v Evangeliju nikjer ne prepove. Ali jo je radi tega dovolil ali celo odobral? to naj nam odgovore najpred oni, ki navajajo sveto pismo in Zveličarja za alkoholizem.

3. toda takrat ni bilo alkoholizma v današnjem smislu. Takrat ni bilo žganja, piva in ponarejenega vina, pilo se je samo doma pridelano vino in še tu se je grozdje večinoma zaužilo v prvotni obliki ali pa se je prideloval iz njega nealkoholni sok. Takrat ni bilo socialne in dedne bolezni alkoholizma, zoper katero je mogoč dandanes boj edino le z abstinenco.

4. mi toraj nikakor nismo «Gnostiki in Manihejci» ali Bog še vedi kakšni krivoverci, ker mi ne trdimo, da je alkohol nekaj na sebi bistveno slabega in grešnega, ampak samo, da se pri današnjih socialnih razmerah ni mogoče drugače boriti zoper alkoholizem, kot z abstinenco.

5. prosili bi one gospode, ki o «protialkoholnem gibanju» čutijo takoj nevarnost za vero, da bi ravno tako tenkočutno skrbljivost posvetili nevarnostim, ki prete veri od «alkoholnega gibanja».

Toraj ostane pri tem: «Ne poglej vina»; to je ravno, kar hočemo mi abstinentje.

Alkoholizem in boj za socialno prostost.

Videli smo vže dovolj vzrokov, da se uniči alkoholizem. Vendar to še dovolj niso vsi vzroki; zlasti enega polja še nismo pritegnili v krog naših opazovanj, polja, na katerem igra alkohol ulogo, ki je morda najvažnejša v vseh njegovih socialnih vplivih.

Ves svet trepeta pod neznosnim jarmom socialnega vprašanja. «Čisto majhno število bogatašev in velikih kapitalistov naložilo je neizmerni množici proletarcev skoraj suženjski jarem», kliče papež Leo XIII, jarem v katerem mora propasti usuznjeni narod na duši in na telesu, na npravnosti in veri. Ta majhna vrsta izkoriščevalcev odira narod, izključuje ga od posesti zemlje, katero je Bog ustvaril, katero je Gospod Bog namenil vsem ljudem, od udeležitve pri dobroti kulture, katero so ustvarili vsi ljudje, da celo od dobrot krščanstva, ki je prišlo za vse ljudi. Brezdelni zaslužek, oderuštvo, je kralj časa in «kjer ima brezdelni zaslužek svojo žrtev, tam ne more propevati pošteno delo», pravi Buhland v svoji knjigi: «Virt-schaftspolitik des Vaterunser.» «Požrešno oderuštvo, kot ga imenuje Leo XIII. umori hladnokrvno tisoče svojih žrtev, poželjivost gospodujočih izkorišče-valnih slojev ne pozna mej, tepta delo in blagostanje narodov in pozna le eno postavo: nedotakljivi dobiček od kapitala.

Zoper socialno krivico dvignila se je sila, ki jo hoče uničiti: socialno gibanje. Dolžnost vsacega moža je postaviti se v boj za svobodo in pravico, za socialno ravnopravnost. In ker je zmaga v tem boju samo vprašanje sile, mora biti naša naloga, da odstranimo vse, kar nas v boju s kapitalizmom slabi in ovira. In s te točke se pokaže alkoholno vprašanje v čisto novi luči.

Prvi pogoj za zmagovit konec boja je, da se zatiranci trdno skupaj svežejo. Brez proletarijata je socialna reforma nemogoča, Ako se nam ne posreči vesti proletarijat združeno v boj zoper kapitalizem, ne bomo ga nikdar premagali. Vsak mož, ki zaostane, vsaka zanikernost in nezmožnost je za nas poraz, korist pa za skupnega sovražnika.

Moč pivskih navad.

In kaj vidimo? Velika množica proletarijata je udana alkoholizmu. In zakaj? Glavni vzrok so pivske navade, ta budalost, ta sugestija množic, kateri skoraj vsi podležejo, da se pije alkohol ne da bi vedel zakaj in pri vsaki priliki, da se mora piti alkohol, ako se hoče uživati življenje, da je alkohol neobhoden. «Ni življenja brez veselja, ni veselja brez alkohola,» to je sugestija pivskih navad, ki je tako silna, da se smatra alkohol celo za najvažnejši činitelj družbe. Ti nazori so dandanes tako vkoreninjeni,

da se smatra, kdor se jim noče pokoriti, za na pol znorelega čudaka. Ta pivska navada je zlo, katero moramo premagati in ki se more le stem premagati, da se ji ne podvržemo, da sami ne pijemo nobenih alkoholnih pijač; da «zmernost» tu zopet ni za nobeno rabo, je jasno. Na enem zgledu razvidimo lahko potrebo abstinence za boj zoper alkoholizem. Večkrat, ako vidim malega fantička sprehajati se s cigareto v ustih, rečem mu: «Dečko, ali ne veš, da je kajenje zelo škodljivo?» kot na povelje dobim navadno v odgovor: «Učitelj tudi tako pravi, sam pa kadi». Otroci so zelo bistrourni psihologi in visoke šolske oblasti, ki sicer zapovedujejo učiteljem, naj govore otrokom o škodljivosti kajenja, njim samim pa dovoljujejo, niso dosledni. Ako rečejo stariši otroku: «Vino, pivo ni za tebe, to ti škoduje», toda sami pa pijejo, potem rečem jaz, da otroci kaj tacega ne bodo nikdar razumeli. Otročja logika je preveč ostra, kot da bi zamogla razumeti vodeno pridigo pivcâ. V najboljšem slučaju je otrok za take opomine čisto ravnodušen, ker vidi, da se opominjevalci sami ne ravnaajo po njih. V vsakem slučaju pa trpi na tem avtoriteta. Stariši, ki sami pijejo, so zapelivci svojih otrok in naj tudi sami še tako «zmerno» pijejo in zmernost pridigujejo. S svojim zgledom izvršujejo sugestijo pivskih navad. In kakor tukaj stariši, tako izvršuje vsak «zmernež» s svojim «zmernim» pitjem sugestijo pivskih navad in je tako sokriv vsega alkoholnega gorja. Pijanec vstraši, «zmernež» zapelje. Pijanosti se ne upa nikdo zagovarjati, pač pa se zagovarja takozvano «zmeruo» pitje in to zagovarjanje je, poleg dobičkaželjnosti kapitalistov, polje, na katerem prospeva pivska navada. «Zmernost» je kriva alkoholnega gorja, tu se ne da nič zavijati in razlagati.

Proletarni alkoholizem.

Mišljenje, ki je našlo izraz v pivskih navadah, da je alkohol neobhodno potreben za veselje in s tem tudi za življenje, deluje zlasti pri proletarijatu posebno kvarljivo. Kolikor bolj priprosto je življenje, toliko večjo ulogo igra alkohol kot razvedrilo, ki naj tudi izdedenemo zatirancu odpre pot vsaj v kotiček dozdevne zemeljske sreče. Tam, kjer je uživanje alkohola morda edini priboljšek, katerega si zamore privoščiti proletarec, igra on seveda tudi največjo ulogo. To bi bilo pa nemogoče brez pivskih navad!

Ako bi bil alkoholizem proletarstva posledica revščine in slabe hrane — kjer poganja v resnici najmočnejše korenine — potem bi morali ravno tako trditi, da bi proletarec moral biti udan opiju. Toda to pa ni. Revščina in slaba hrana pospešujeta alkoholizem, njegov uzrok pa je pivska navada. Brez nje bi ne bilo alkoholizma kot brez navade uživati opij nobenega opijizma kot socialne prikazni. Ako bi bil alkoholizem pojav revščine, potem bi ne bilo nobenega premožnega pijanca, nobenega treznega pro-

letarca. Toda dobe se oboji. Da, zamoremo celo kanstatirati, da je alkoholizem povsod enakomerno razširjen; razloček je samo o sodelujočih uzrokih in v posledicah. Tako deluje v sicer enakih okoliščinah najbolj škodljivo tam, kjer bi imel nadomestovati pomanjkljivo hrano. Ako bi bil alkoholizem posledica revščine, potem bi si nikakor ne mogli razložiti, da ako se delavstvu dvignejo dohodki, se v razmerju še bolj dvignejo izdatki za alkohol.¹ Radi tega je popolnoma napačno, ako nekateri socialni demokratje odvrtaajo boj zoper alkoholizem z izgovorom, da je to samo pojav in posledica kapitalizma, ki bo ž njim zginil sam od sebe. Med kapitalizmom in alkoholizmom obstoji pač neki medsebojni odnošaj, toda nobena bistvena vez.

Alkohol — svinčena peza v boju za osvoboditev.

Najhujši teh medsebojnih odnošajev je, da se z alkoholizmom proletarstvo slabi samega sebe v boju z kapitalizmom. Znana resnica je, da kolikor slabši je njegov položaj, toliko težavnejše je zatiranca pridobiti za organizacijo. Toda ni dvoma, da alkoholizem v vsakem slučaju ta položaj slabi. On uniči telesno in oropa s tem tudi duševno čistost: alkoholizem otopi um. Proletarec se uda brezumno v svojo osodo in zgubi silo in veselje, hrepeneti po svoji osvoboditvi. In vendar! — zatiranci se morajo združiti, ako hočejo naprej. Kakšna je tu naša naloga, o tem ne more biti dvoma. Veliki del proletarstva pije, da bi se v omtoci goljufal nad bedo svojega životarenja, ter si pridobil zadovoljnost, norcev. Toda oni bi ne smeli biti zadovoljni s svojo bedo! Celó socialno gibanje, to eminentno kulturno gibanje, obstoji ravno v tem, da se sprevidi krivičnost obstoječega družabnega reda. Ako bodo zadovoljni oni, katere zadeva ta krivičnost najbolj občutljivo, potem je proč vsako socialno gibanje. Treba nam je toraj nezadovoljnih proletarcev, ker drugače zastane socialno gibanje. Zadovoljnost je tukaj zločin, zločin zoper samega sebe, zoper otroke, zoper človeštvo, s tem se odreče zahtevi živeti po naravni postavi in po krščanstvu, s tem se oropa ta pravica otrokom in otrok otrokom, toraj rop in odpoved, za katero nima nikdo pravice. Ena naših najvažnejših nalog je ravno skrbeti, da zatiranci ne pozabijo svoje revščine, ampak da jih vzbudimo za boj, jim jasno pokličemo, v zavest njihovo bedo, da jim vlijemo prepričanje, da tako iti ne more, tako iti ne sme, da je lahko drugače in da je od njih odvisno izvršiti to spremembo, da je brez njih nemogoča socialna reforma. Nekemu socialno demokratskemu agitatorju v Moravski Ostravi se je prigodilo, ko je hotel zatirane premogarje organizirati, da so mu pokazali steglenice žganja, rekoč: «V a s

¹ Blocher-Landmann. Obremenjenje delavskega budgeta radi uživanja alkohola. Reinhardt, Basel 1903.

ne potrebujemo, to-le je naša organizacija!» Ali naj toraj premogarji čakajo, da bodo premogovi baroni, katerih bogastvo je nakopičeno na krvavem izkoriščevanju desetletij, na popolnem propadanju tisočernih proletarcev, ali naj čakajo, da bodo ti konec storili revščini, iz katere črpajo svoj s krvjo omadeževani dobiček.

Omenil sem že, da se pri višjih dohodkih tudi alkoholizem relativno dvigne. Vsako povišanje plače odtegne se proletarcu na drugi strani s tem, da se podraže živila, da se nategne stanovanjski vijak itd. In ako še vidimo, da žrtvuje ostanek od povišanja plače, katerega mu je pustilo stanovanjsko in živilsko oderuštvo, alkoholu, moramo se vprašati, ako je sploh kakšno upanje, da se proletarijat z zvišanjem plače dvigne v svoji bojovni zmožnosti, ali niso to samo efemerni uspehi. To jemlje v visoki meri pogum! To zadržuje boj za osvoboditev! Izkoriščevanje jemlje proletarcu skoraj vse sile. In ostanek, ki mu je še ostal, katerega ima na razpolago, katerega more in mora porabiti, da se dvigne, da se osvobodi sužnosti kapitala, ta ostanek svojih sil zaduši v alkoholu! Usužnjeni proletarijat ne more imeti nikdar dovolj duševnih zmožnosti: tu pogrebe svojega duha, namesto, da bi ga obrazoval in uril za socialni boj osvoboditve. Tu zapravi svoje krvavo prislužene groše, ter jih vrže v naročje svojemu lastnemu izkoriščevalcu, namesto, da bi ž njim polnil bojno blagajnico, ki mora biti vedno bogato založena.

Tu se mora odpomoči! Proletarski alkoholizem je vzrok propadanja, ker jemlje proletarstvu zmožnost za boj, ali pa vsaj zmanjšuje njegove bojne zmožnosti. Njegovo zvišanje z izboljšanjem gospodarskega položaja ne sme pasti zopet alkoholizmu v žrtev in zatiranci morajo nehati zapravljati svoje poslednje sile na alkoholu. Rešitev socialnega vprašanja je pereča. Nobenega ne moremo pogrešati v boju zoper izkoriščevanje, v boju, ki zahteva jasno mišljenje, neupogljivo voljo, neumorno energijo in železnih pesti. Omamljenje s pivom in žganjem ne more nič pomagati. Trezna bojna četa je prvi pogoj za velike uspehe. To četo zamoremo pa samo tedaj ustvariti, če premagamo pивske navade. «Zmernost» odpove tudi tukaj popolnoma svojo službo.

Alkohol in kapital.

Toda boj zoper alkoholizem se je razvnel, ter ima zabelježiti že znatne uspehe. Tu je zopet stari, zavratni sovražnik. nenasitljivi kapital, ki se postavlja proti nam in sicer sedaj za to, da bi branil alkoholizem v svoji posesti. Vsaka gostilna, vsaka kantina, vsaka žganjarna, vsaka pivska palača je živ, neumoren agitator za alkohol. Ako zvečer in po noči in sledeče nedelje po sobotnem izplačilu najmanj polovica delavcev polovico tedenskega plačila ali še več med divjimi prizori po grlu požene, potem vemo, da bi tega ne storili in ne mogli storiti, ako bi ne bilo

žganjarn in gostiln, ki jim ponujajo strup. In od teh zanemarjenih postav, ki se potem opotekajo iz beznic na ceste, naj bi pričakovali razuma in žrtev za organizacijo zoper izkoriščevanje? Zares, kapital je razumel peklensko dobro, kako se zažene revščina gotovi propasti v naročje. Izvrstno je uredil, da izžene izkoriščenega sužnja iz zaduhlega zidovja v krčmo, kjer upa proletarec v kozarcu zopet najti izgubljeno srečo. In stanovanjski ođeruh vrže zaničljivo pogled skozi okno v žganjarno, kamor zahajajo njegovi najemniki, ter se razburja nad poželjivostjo svojati. Farizejec! Pravi krivec si ti sam.

Kapital je naš edini nespravljeni in obenem naš najnevarnejši sovražnik. Da je to res, se razvidi iz sledečega dogodka, katerega je objavila «Internationale Monatsschrift», 1904, str. 242 sld. pod naslovom: «Nesramnost», s tem, da je priobčila dvoje pisem, katera ji je slučaj zanesel. Glasita se:

Monakovo, 13. sušca 1904.

Velespoštovani gospod pisatelj Artur Kirchhoff,

t. č. tukaj, hotel Terminus.

Na podlagi tega, kar ste pri Vašem prijaznem obisku povedali našemu direktorju, nameravate izdajati na Dunaju nov časopis «Zdravniški tedenski listi» in v njem priobčati izvirne članke zdravniških avtoritet o psihologiji in higijeni.

Med drugim nameravate tudi v vrsti člankov pivo pijoče občinstvo opozoriti na to, kako neškodljivo je uživanje piva v zmernih mejah, ter se na ta način boriti zoper protialkoholno in zmernostno gibanje, v kolikor se nanaša na pivo, katero gibanje se je v novih časih pričelo širiti.

Mi mislimo, da je v prospeh vse pivovarniške industrije, ako se od neprizadete (?) strani nastopi zoper ekstremno antialkoholno gibanje.

Raditega pozdravljamo Vaše podjetje kot nam zelo koristno in mislimo tudi, da bo od Vas nameravani način podjetja vašega tednika sposoben, da pridobi listu veliko razširjenje.

Upamo, da Vam je mogoče, pridobiti dovolj sredstev za vaše podjetje, ter izrekamo, da smo pripravljeni za stroške ustanovitve Vašega podjetja prispeti s svoto 400 mark, katere Vam bomo izplačali, kadar se Vam bo posrečilo dobiti dovolj naročnikov.

Z upanjem, da se Vam bo posrečilo najti dovolj sredstev za začetek Vašega podjetja se Vam priporočamo

S spoštovanjem

akcijska pivovarna v Monakovem.

Monakovo, 28. maja 1904.

Hotel Terminus, Bayerstrasse.

Na monakovsko družbo z o. z., tukaj.

Po skoraj polletnem pripravljanju sem slednjič tako daleč, da izide v prihodnjih dneh prva številka mojega poljudno zdravniškega tednika «Zdravniški ljudski listi», ki jo Vam pošljem v prilogi.

Iz življenja polabskih Slovanov.

(Dalje in konec.)

4. poglavje.

O gotovih dnevih.

V celem Dravey ne delajo ob četrkih in ob sobotah; tudi nobena dekla ne sme prestiti; vendar časte četrtek bolj kot soboto. — Ponekod ne sme, kdor zjutraj ovce spusti iz hleva, cel dan nič delati; to je prijetno izmišljeno za lene dekle.

Župnija Lüchov blagoslovi svojo živino veliki četrtek; ako bi to opustili pravijo, bi ne bilo sreče pri živini. Na dan sv. Janeza zažgo tudi nekaj ognjev, sploh pa zelo prikrivajo svoje navade. — Tudi je vsem Slovanom prepovedano v navzočnosti duhovnika spregovoriti slovansko besedo.

V župniji Bergén časte zelo Marijo Magdaleno, ker je nekdašnji ogenj udaril v kup sena, katero so onega dne skup spravili. Torej menijo, M. Magdalena se je maščevala, in ako bi tega dne ne praznovali, bili bi zopet kaznovani.

Prebivalci Riebzana in GÜldena v okraju Hitrgrij tudi nočejo tega dne delati, ker pravijo, da je to nesrečen dan; in od davna jim je prepovedano žeti na dan Marije Magdalene.

V Schnegi polivajo vsako četrta leta vse štiri ogle hiše z pivom ali z žganjem, kar se vrši sploh v celem Dravey; mislijo da tako obvarujejo hišo pred nesrečo. — In kadar snažijo vodnjak, položijo poleg sodček piva in kadar je nesnažna voda odtekla, vlijejo nekoliko piva notri v vodnjak; s prvo vodo, ki se je zopet nabrala, dopolnijo sodček, ter pijejo veselo do brezumnosti.

Ponekod, zlasti v okraju Dannenberg, love petelina, dokler ne opeša; potem ga ubijejo, kuhajo in jedo. Dobi vsakdo v celi vasi nekaj od njega, med obedom pa ne sme nikdo iz vasi. — Tudi spečejo veliko pogačo, od katere dobi vsakdo v vasi kos.

Župnija Rosche, ki je že popred spadala v Lüneburg, je tudi čisto slovanska. Tu imajo nekatere vasi sledečo navado: vsako leto zakoljejo gotovega dne kozla, ter ga žrtvujejo; kozla rede celo leto nalašč zato. — Še nedavno je hotela neka vas, ki je lastnina necega plemenitaša, obnoviti to navado, ter je radi tega prosila plemenitaša, naj jim dovoli to žrtev. Plemenitaš jim pa ne samo da ni hotel dovoliti, ampak jim je celo pod visoko kaznijo prepovedal zaklati kozla. Kmetje se pa zato niso brigali, ampak so rekli, ako bi ne zaklali kozla, pomrla bi vsa njihova živina. Ker bi tudi plemenitaževi živini ne bilo prizanešeno, naj torej dobro premisli kaj dela, in tako dalje. Toda plemenitaš prepove pod kaznijo, da se jim vzame vse premoženje, ako ne ubogajo, in stem so morali kmetje, dasiravno neradi, utihniti. A kaj se zgodi? Komaj se zavisita, prihite kmetje v divjem teku, kriče in vpijejo, plemenitaš mora dovoliti, ker vse ovce v vasi, izvzemši plemenitaševe, šepajo in hodijo po treh nogah. Toda plemenitaš zapove še bolj strogo, naj odnehajo; nato se kmetje mrmraje razidejo. Druzega jutra gredo pa ovce zopet po vseh štirih nogah in odslej prospevajo baje boljše ko poprej.

5. poglavje.

Kmečko pravo.

Ako se mož ali ženi nevesta ali ženin v drugo vas, mora plačati vaščanom 8 ali 9 sodčkov piva, da bo v vasi dobro sprejet. In nevesta mora z ženinom plesati okoli hiše in okoli križevega drevesa. Tudi prvo-rojeni otrok mora plačati ravno toliko.

In temu pravijo «kmečko pravo».

6. poglavje.

O beriĉih.

Tudi so izbrali nekatere moške iz vasi za paznike; ti morajo paziti, da v nedeljo ali v praznik nikdo ne dela; njih imenujejo beriĉe. Ako kdo prelomi to zapoved, kaznuje ga beriĉ za cel ali za polovico sodĉka piva, katero spijejo skupaj na dan sv. Mihaela. Temu pravijo kolektno pivo. Ako zloĉinec noĉe dati, ga zarubijo; pivo mora sam pomagati piti; ako noĉe Źnjimi piti ali ako se kisko drŹi, primejo ga za glavo, potem ga mora vsak kmet suniti s pestjo med rebra, da je grozno gledati; in ne sme poprej proĉ, dokler niso izpili vsega piva.

7. poglavje.

O ženitninah.

V celem Dravey traja ženitnina po 8 dni; začno v nedeljo in sklenejo zopet v nedeljo, in mora biti vse snedeno in izpito, kar so nakupili. — Tudi gre zelo malo ljudi z ženinom in z nevesto v cerkev; vsi sede raje okrog ognjišča in pijejo veselo. Nekateri pa, ki pridejo, so z ženinom vred tako do grla natrkani, da ne morejo stati na nogah. V resnici se je nedavno v Bulitzu nek ženin tako navlekel, da se je pred oltarjem zgrudil.

V Bulitzu spremijo ženina in nevesto v cerkev in k oltarju s puškami in pištolami, in ku pridejo iz cerkve, strele pred cerkvenimi vratmi, pri čemur se večkrat zgodi velika nesreča. Tako je bilo nedavno neko dekle na smrt vstreljeno, dve pa ranjene. — V Clentz in tudi drugod je navada: ko pride nevesta iz cerkve, počaka jo pri pri vratih neka ženska, ki drži med prsti 4 goreče sveče. Pod hišnim pragom pa leži sekira pokrita s slamo, čez katero mora iti nevesta. Potem jo spremijo žene s svečami po vsej hiši, v hleve, kleti, kašče itd. in slednjič trikrat okrog ognjišča. To pomeni dobro srečo. Tudi pojejo mnogo slovanskih pesmi, kadar prihaja nevesta.

V Predöhlju, kakor tudi drugod, pridejo gostje skupaj v nedeljo in poroka je v torek.

V župniji Wustro imajo ženitovanje do 9. dne. Gostje dobe namesto drugih daril pol vola, nekaj koštrunov, svinje, teleta, nekaj sodčkov piva. Vse to nalože na voz, gori polože postelje, na katerih leže med ženitovanjem, ter se ne razidejo popred, dokler niso vsega pozavžili. In potem jedo in pijejo noč in dan. Ko so se do sitega na jedli, polože se na postelje. Tu leži žena tam mladenič, tu dekle in poleg nje hlapec. Ta meče nazaj, drugi kriči, imajo se kot svinje. Je pomilovanja vredno.

8. poglavje.

O nosečih, babicah in bolnikih.

9. poglavje.

O pogrebih.

V župniji Clentz, kakor tudi v mnogih drugih krajih, zvone, kadar kdo umrje. Ko je rakev napravljena in truplo v njo položeno, zvone zopet in potem tretjič, kadar je pogreb. Ko nesejo mrliča ven, zapro hišna vrata in vržejo topel zamašek od piva za njim, tudi polijejo mrtvecu s pivom glavo, prsa in noge. Drugo jutro vlijejo zopet nekaj piva na grob. -- Ko

so mrliča pokopali, gredo v njegovo hišo, zmolijo očenaš za dušo pokojnega in potem se napijejo do brezumnosti.

Ko so vse popili, obrnejo poslednji sodček, da stoji na glavi, postavijo dve luči nanj, vrček piva in eno žemljo. Potem gredo iz hiše, ter jo zaklenejo. Tako naj bi se duša povrnila, ter se še enkrat napila piva in prigriznila.

To se vrši po vsem Draveji, zlasti pa v župniji Bülitz. Pripovedovali so mi, da ko so prišli zjutraj v sobo, bilo je nekaj snedenega in popitega.

V nekaterih vaseh v spodnjem Dravey vzdignejo hišni prag, ter potegnejo rakev z mrličem pod njim ven. Ako je bil morda skop, odzame to skopost.

Ako je v Cüstenu kdo umrl zvečer, mora biti pokopan takoj drugi dan po petelinovem petju. To je marsikje v navadi.

V nekaterih krajih, tako v Lūchoviški inspekciji, se cel dan v vasi ne dela, dokler leži mrlič nepokopan, pogreb mora biti takoj drugi dan.

Tudi se da povsod v celem Dravey pogrebcem sodček piva. Ako ga kdo noče dati, ne gre nikdo za pogrebom. Tako je moral nedavno v Bülitzu neki sin sam svojega očeta zagrebsti.

V župniji Waltersdorf položijo mrliča na voz. Potem zažge kdo pest slame, ter jo vrže pred konje, ki morajo iti čez njo. Tudi se vsedejo dve ženske na voz, na vsako stran rakve ena, vpijejo in kriče zelo žalostno po slovansko.

V župniji Bülitz imajo 4 tedne po pogrebu gostijo. Tega dne se opravi zanj služba božja, potem darujejo prijatelji, ter zažgo na oltarju 5 voščenihi sveč. Po pridigi je pojedina in pijančevanje. Dan pogreba se praznuje, nobeden ne sme delati. — *sufficit*.

10. poglavje.

O življenju Slovanov sploh.

Kar zadeva njihovo življenje sploh, nam je, kar smo ravno opisali, dovolj pokazalo, kako zanikarno da žive tje v božji dan. Njihovo največje veselje na zemlji je jesti in piti. V požrešnosti in pijančevanju so rojeni, v požrešnosti in pijančevanju vzgojeni, požrešnost in pijančevanje jim je vse, dokler jih v požrešnosti in pijančevanju ne pogrebejo pod črno zemljo. Jest in piti jim je prvo in poslednje in vse.

Kaj naj rečem o njihovem strahu božjem, pobožnosti, veri? O Bog, kako velika priprostost je v tem oziru. — Večina starejših ljudi v resnici ne ve, koliko je Bogov, nočejo tudi, da bi se njihovi otroci kaj učili in znali. Ne, ampak pravijo: Naši stariši nas niso dali ničesar se učiti in so imeli takrat več kruha kot sedaj, ko hočejo otroke po sili Bog ve česa

učiti. Ali ni bolje nič znati pa sit biti, kot mnogo znati, pa lačen hoditi. Tudi ne puste otrokom hoditi v šolo popred kot z dvanajstim letom in z štirinajstim vzamejo jih zopet ven. Tega le en zgled. V župniji Krummahsel živita dva moža; prvemu je ime Hans Brüting, drugemu Jurgen Schulte. Ta dva nikakor nista hotela otrok v šolo pošiljati, radi česar sta bila pozvana na odgovor. «Eh,» reče Hans Brüting, «moj sin naj bi še v šolo hodil, ženi naj se. Saj bi se drugi samo smejali iz njega in potem bi ne bilo brez pretepa». Ko so ga vprašali, koliko let je star njegov sin in njegova nevesta, odgovoril je: «Moj sin je sedaj 14 let star, nevesta pa 13.» In učitelj je povedal, da je hodil ženin komaj 4 tedne v šolo in ne zna ne brati ne moliti. Drugi kmet je trdil, da je njegov otrok še premlad, si ne more nič zapomniti in razumeti, je šele 10 let star.

Učitelj ima pri njih zelo neprijetno življenje, celo svinjski ali kravji pastir velja jim več kot učitelj. Ako se jih vpraša po vzroku, odgovore: Pastirja jim je na vsak način potreba, ako nočejo, da jim živina pogine, učitelja pa lažje pogreše. Otroci žive tudi lahko brez njega. In pri tem mora učitelj revščino trpeti in ne more celo tega prejeti, kar je vže pred leti zaslužil.

Tudi kradejo zelo radi, sosed ne prizanese sosedu. Nedavno je prinesel duhovniku v Bülitzu nekdo izmed njegovih spovedancev dve ovci v dar. Toda ne dolgo potem pride ravno isti, ki je daroval ovce, ter vzame obe svoje ovci in še dve druge povrh. Gospod je to zvedel, si pa ni upal nič o tem govoriti.

Tudi je pri njih v navadi zagovarjati živino, ako jo je morda zadel, kot pravijo hud pogled.

To so najvažnejše točke, katere sem opazil pri generalni vizitaciji. Prosim, da bi to za dobro sprejeli in ostali moj vedno naklonjeni patron.

Tako se glasi v slovenskem prevodu ta zanimivi dokument o zadnjih ostankih izumirajočih polabskih Slovanov. Iz njega se razvidi, do naših bratov na obalih severnega morja ni uničila samo gemanizacija, ampak morda še v večji meri njihove narodne nape, — zlasti pa alkoholizem.

Tužna jim majka!

Boj tobaku!

Zopet smo dobili poziv, naj «Piščalka» zapiska v učesa tudi tobakarjem, zlasti čikarjem. Ker dandanes velja načelo delitve dela, bi mi najrajši prepustili ta boj posebnemu društvu in listu, ki naj bi se za to ustanovila. Društvo zoper tobak bi bilo na vsak način potrebno, pa naj ga ustanovi kdo drugi, mi abstinentje bomo že večinoma pristopili, na poseben časopis pa pač ni misliti tako kmalu, za to smo pripravljene sprejemati od časa do časa tudi filipike zoper tobak.

Sami nismo mislili, da je ta kuga tudi že tako globoko vkoreninjena v našem ljudstvu. Kar nam piše vrl rodoljub, je res strašno.

«Ostudna čikarija se je, žal da v vsi svoji gnusobi zlasti med našim moštvom jako močno vgnezdila. Celó na svetem kraju med očitno službo Božjo se tej pošasti semtertje streže. Poredni mladiči pometavajo izzvečene svoje čike po deklicah v cerkvi, tudi v blagoslovljeni vodi so se že dobili. Res gnusoba na svetem kraju! Da že celo med mladostnim ženstvom — seveda le med porednim — skuša se udomačiti ta ostudnost, zlasti pa še okužiti mladoletne fantiče, otročiče!

Pred kratkim potoži mi vrl nadučitelj, da ima učenca v šoli, ki brez tobačnega čika v ustih kar biti ne more. Vsaka posvaritev in tudi kaznen je brez uspeha, vedno mali učenec odgovarja: Ne morem biti brez čika, zakaj so me pa doma tako navadili, kar po sili so mi tobak v usta mašili — menda še komaj 5 do 6 let staremu, ali že prej; češ bode potem proti boleznim tembolj zavarovan in kakšna drugače škodljiva voda mu ne bo škodovala.

Mali popčki, da le soldek dobé, že hite po cigarete ali tobak, da čikajo ali kade. Pa tudi sami si fajfice naredo, in če tobaka ni, si narezljajo listja.

Najdejo se pa tudi brezumni starši, ki svojim otrokom pri tej grdi razvadi še potuho dajo. Marsikdaj nespametna mati svojeglavnemu sinku obeta rekoč: Le stori to, ti bom soldek dala, da si kupiš cigaret. Skoraj bi mislil, da je kaj tacega nemogoče, pa je žal le prerresnično.

Pri vojaštvu so baje čikarjem pričeli precej dobro na prste stopati. Dostikrat mora tak čikar rad ali nerad svoj čik hitro požreti, da ga višji ne zasači. Torej Piščalka naša le krepko piskaj in budi po vsem Slovenskem na boj, nestrpni boj proti kvarljivcem in morilcem naroda našega slovenskega — t. j. proti žganjepitju, tabakariji in čikariji!»

Deželni šolski svet za Koroško je izdal te dni ukaz: Z ozirom na nevarnosti, ki izvirajo iz kajenja tobaka v otroško-nežni (samo?) dobi za zdravje sploh, zlasti pa za živčevje, ki je v tej dobi posebno občutljivo, zaukazuje deželni šolski svet sledeče:

1. Kajenje je učencem ljudskih in meščanskih šol strogo prepovedano. Zoper prestopnike naj se postopa s kaznimi v šolskem redu dovoljenimi.

2. Okrajni šolski sveti naj učiteljstvo pozovejo, da šolsko mladino o škodljivosti kajenja pouče.

3. Krajni šolski sveti naj podpirajo učiteljstvo v njegovem prizadevanju odvrniti mladino od tobaka.

Ali bo kaj pomagalo? Nič! Takih polovičarskih naredb s splošnimi razami je že na cente v arhivih. Radikalnejših naredb pa vlada ne izda, ker sama prodaja tobak za velik dobiček.

Pomagala bi tudi tukaj abstinenca od kajenja; pa ne samo tista prisiljena za otroško-nežno mladino, ampak prostovoljna, zavedna, od strani odrasle, izobrazene mladine in starine. Same pridige: «To ni za otroke» današnjim otrokom ne gredo v glavo. Tudi tukaj veljajo besede ki jih je govoril v Budapešti prof. Gruber: «mit moralischen Worten mehr sparen, mit moralischen Beispielen freigebiger sein, doch nicht mit Beispielen aus alten Zeiten. Erzieher selbst Beispiel. Übung im Entsagen! Wissen ist Macht. Wir gebrauchen die Macht nicht, wenn etwas unangenehmes daraus folgt. Wissen verpflichtet! Selbsterziehung!

A.

Resnica o alkoholu.

Od prvega slovenskega protialkoholnega shoda naprej sem veliko čital o alkoholu, pa tako malo dobrega in toliko zlega, da se mi je revež alkohol začel že kar smiliti.

Nisem sicer njegov oseben prijatelj, pa vendar začel sem s slastjo iskati njegovo hvalo. Pa! ali res ni nič hvalevrednega na njem, ali mi pridejo v roke le časopisi, knjige in brošure tistih preklicanih abstinentov.

Te dni pa mi pride srečna misel v glavo, naj pogledam v Konversationsleksikon, v katerem se baje vse najde. In da ne bil klerikalen ali kako drugače pristranski proti alkoholu, pogledal sem v Brockhausovega. Res zasledil sem nekaj hvale o alkoholu.

Ne morem si kaj, da dobesedno prestavim članek: «Alkoholizem» in ga posvetim vsem slovenskim prijateljem alkohola v tolažbo.

Naj govori toraj Brockhaus:

Alkoholizem ali alkoholno zastrupljenje pomeni vso tisto telesno, duševno in npravstveno škodo, ki izvira iz nezmernega uživanja alkohola in alkoholnih pijač. (Ne vstrašite se, hvala pride pozneje Opr. ur.).

Ker se je alkohol kot pijača skoro povsod tako izredno razširil, razteza se njegovo pogubonosno nesrečno delovanje ne-le na posameznika marveč na celo družbo in obrača vnovič nase vso pozornost zdravnikov, narodnih ekonomov in postavodajateljev.

Učinki alkohola na človeški organizem so različni, kakor se že vživa: ali razredčen ali koncentriran, v manjših ali v večjih merah, včasih ali kot navadna pijača.

Male mere alkohola, kakor druga tudi strupena «nasladila» (Genusmittel) tobak, čaj, kava, prijetno razburijo (angenehme Aufregung) čemur pa pozneje sledi stanje utrujenosti ali zaspanosti (Erschlaffung); provzročijo v začetku občutek gorkote v želodci in koži, naredijo žilo močnejšo in hitrejšo, napravijo, da kri hitreje teče v trebušne organe (jetra) in v glavo in zdramijo (podrezajo) duševno delovanje (regen die geistige Tätigkeit an).

Po vžitju večjih mer alkohola (vinskega cveta) so ti učinki močnejši, in škodljivi vplivi stopijo naprej. (Je že konec hvale!) Zmanjšanje storilne sposobnosti se pokaže prej in v večji meri. Mišljenje zgubi svojo bistrost, spomin postane negotov, čuti odrečejo službo, možgani zgube oblast čez telo, da postanejo gibi negotovi, pridruži se še zaspanec in popolna izguba zavesti (akutni alkoholizem), opojenost, pijanost, če pristopijo še drugi vplivi, more nastopiti smrt za otrpnenjem srca ali za kapjo.

Telo potrebuje potem nekaj časa, predno si opomore od tacih napadov na svoje normalno stanje in torej za pijanostjo ostane motenje zdravja, pri katerem se najbolj kažejo znamenja želodčnega in črevesnega katara (takozvani maček, Katzenjammer).

Če se zastrupljenje (intoxicatio) z alkoholom pogosteje ponavlja, nastanejo polagoma v vseh vlaknih in organih telesa bolesterne spremembe in motenja, ki naposled ves organizem razderejo (kronični alkoholizem trajno pijanstvo, pijančljivost, Trunksucht, Säufferkrankheit).

Pri pivcu iz navade navadno najprej zbolijo prebavila; kroničen (trajen) katar požiralnika in želodca, neslast do jedi, zjutranje bluvanje, narejanje kisline, telesno zaprtje so prva znamenja alkoholne zlorabe in in imajo za posledico težko motenje prebave in sprijenje krvi.

Vsled napačne prebave in premenjenega presnavljanja (Stoffwechsel) začne se lahko nabirati mast ob zunanji koži in na notranjih organih, kar dela marsikake težave in motenja.

Zlasti jetra postanejo večja, težja, z mastjo zalita; neredko se izcimi trajno vnetje; jetra se skrčijo, nastane zlatenica, trebušna vodenica in onemoglost (jetrna cirôza, zrnčasta jetra, pijanska jetra).

Skoraj vedno se najde pri pivcih (Trinker) povečanje (Hypertrophie) srca, pridruži se maščobno izprijenje srčnega mišičevja in večjih žil.

V dihalih se naselijo kmalu trajni katarji jabolka in pluč, odtod višnjevorudeč obraz, trajna hripavost, nadušljivost pivcev iz navade.

Ledvice (obist) zbole neredko zavoljo trajnega drezanja z alkoholom za Brightovo boleznijo. Namesto da bi se v tankih žilicah ledvic voda izločevala, pa izpotevajo beljakovinske sestavine krvi; posledica: splošna vodenica ali pa zastrupljenje krvi po vodi. Ta (Brajtova) bolezen ali naglo umori, ali pa se vleče več let, če še kaki deli ledvic morejo vodo (scalnico) izločevati.

Zelo številne in odvažne so slednjič boleznj živčevja. Možgani in njih kožice se prenapolnijo s krvjo, kožice odebelijo, kri zateče v možgane (kap): možganska snov se vname potem pa usuši, istotako hrbtni mozeg in organi čutov in to je vzrok mnogovrstnih psihičnih boleznj (halucinacije, delirij, topost, splošna mrtvičnost Paralyse).

Celo malenkostne boleznj, rane ali operacije so pri pivcih iz navade združene dostikrat z možganskimi boleznimi, z delirijem.

Poleg raznovrstnih poškodb posameznih organov provzroči trajni alkoholizem splošno oslabiljenje telesa, ki se kaže v majhni storilni sposobnosti (Leistungsfähigkeit, Janežič-Bartel) in v zmanjšanem odporu proti akutnim boleznim. To se jasno vidi v odstotku, v katerem epidemije pivec jemljejo. L. 1832 je v Glasgowu za kolero zbolelo 91% pivcev, zmernih le 19%.

Naravna posledica teh okolščin je, da je umrlivost pijači vdanih izredno velika. Ne le da veliko število pivcev umrje med alkoholnim izgredom ali neposredno za njim, še veliko večje število zapade posledicam alkoholizma, zlasti deliriju.

Med smrtnimi nezgodami je precejšen del le po alkoholizmu provzročen. Ravnotako velik je delež alkoholizma pri samomorilcih. Nič manj pozornost vzbuja razmerje pijanosti do umobolnosti.

Nadalje je velike važnosti, da pijači udani prenese na svoje potomce nagnjenost do gotovih fizičnih, psihičnih in npravstvenih boleznj, kar slednjič degenerira, izpridi cel zarod. Otroci privajenih pivcev so večidel slabotni in močno disponirani za živčne boleznj (epilepsijo, vidovico, idiotijo) in za umobolnost.

Alkoholizem provzroča največjo škodo za blagostanje družine, občine in države, ker je najbolj izdaten vir uboštva posameznikov in množice, ker družinsko srečo trajno uniči, javno nečistost (prostitucijo) pospešuje, čut za javni red in pravo popolnoma spodkoplje.

Kolikor bolj narašča pijančevanje, toliko bolj, čisto naravno, število zločinov, med tem ko, če pojema poraba alkohola, pada število zločinov (n. pr. na Irskem vsled prizadevanj patra Mathew-a, na Švedskem vsled ostrih odredb vlade).

Tako Brockhaus. Tri besede hvale: prijetno razburjenje, občutek gorkote, zdramljenje dušnega delovanja, pa le pri malih merah alkohola, in le v začetku, ker še po malih merah nastopi za začetnim razburjenjem — stanje obnemoči, za občutkom gorkote pride ohlajenje in v zdramljenje dušnega delovanja — po malih merah alkohola — zagrizeni abstinentje — ne verjejo. Da po vžitju večjih mer mišljenje zgubi svojo bistrost in spomin omaga, pa trdi tudi Brockhaus, oziroma njegov avktor, ki je gotovo zdravnik. Toraj tri besede pogojne hvale, vse drugo ostra obtožba! Morda ve kdo čislanih bravcev za kaj več hvale iz zdravniških ust. Nak! ne iz ust, ampak iz zdravniškega peresa, pa podpisan mora biti: na ustno izročilo, da je ba je nek zdravnik alkoholno pijačo hvalil, ne damo nič.

A.

Listek.

«Piščalka za abstinate, pivce in pijance».

Mesečnik, posvečen protialkoholnemu gibanju na Slovenskem.

I.¹

Kaj pa je tebe treba bilo!» so se popraševali ob prvem glasu, da se rodi, pomislite, nov slovenski list in proti alkoholu.

«Toliko nas je že!» so zdihnili bratci in sestrice po Slovenije livadah.

Sosedje pa so rekli: Pa takšno ime! Kakor ga ni v celi rodovini! Zakaj ne kakšnotakšno, kakor je v pratiki?

Eni so šepetali, da je prezgodnje in da ne bo dolgo.

Drugi so namigavali, da ni prav — legitimno, da ni nič vprašalo za dovoljenje.

Tretjim barva pleníc ni bila nič po volji.

Pismouki pa so se zgrozili: Antikrist (†) je rojen, vera je v nevarnosti.

Izkušeni praktiki so sploh zoper vsako pisarenje o alkoholu: Pri pijači ni treba nič teorije, vse praksa da!

Zmerniki so bili v skrbeh zavoljo svete čednosti zmernosti, češ da bo izginila, če zavlada abstinenca.

Slovničarjem ene enklitike niso bile prav prislonjene.

Mnogim se je torej kamen odvalil, ko so začeli berači pripovedovati po celem Kranjskem: Kako je Herod poslal svoje vojake na Jagnjenico in kako so novorojenčka krvavo umorili.

Mene pa je bil oče naprosil za botra. Pa nisem bil nič kaj rad obljubil, ker pri tem so stroški in sitnosti in pota.

¹ I. in II. je bil priobčil «Slovenec» v št. 209. dne 13. septembra.

Tistih govoric se sicer nisem bal; pač eno me je skrbelo: da bo prezgodnje in slabotno, ker sam nisem pričakoval, da bo tako kmalu.

Ko pa sem novorojenčka zagledal in njegovo lepo rdečo barvo, in videl, kako je že močno, in kako že vpije, in kako prav profesorske zmožnosti že kaže, sem ga bil pa iz srca vesel in nič več mi ni bilo žal, da sem bil obljubil kumovati.

Bila je to prva botrinja brez alkohola: birtom in mežnarjem sicer nič všeč, pa se bodo morali tudi takih privaditi.

II.

Saj sem djal, da bodo sitnosti. Kamor se prikažem: Kaj pa Piščalka, pa zakaj Piščalka, pa kako dolgo Piščalka, pa tak ton Piščalka, pa konfiscirana Piščalka, pa na indeksu Piščalka! Pa se odgovarjaj, kakor da bi bil boter odgovoren za vsak glas, ki ga da novorojenček od sebe, ali za vsak korak, ki ga stori njegov oče, ali celo za vse prazne govorice in pobožne želje, ki jih berači raznašajo po deželi.

Imena sem pa res kriv, ali vsaj sokriv, pa sem tudi pripravljen ga zagovarjati

Zakaj ne bi bila Piščalka? Imena časopisov apelirajo na slavnega občinstva vid, (Danica) ali posluh (Zvon) ali pa na tisti čut, ki je razvit po vsem telesu, najmanj baje v laseh, in na katerega radi apelirajo pedagogi (Brencelj) ali pa so personifikacije (Popotnik, razni — ljubi, itd.).

Lahko bi se bil imenoval «Abstinent», pa obzor bi bil prezek, in pa nerodno bi bilo seboj v žepu nositi Abstinenta ali pa celo še razne druge pивce.

Danica, Kres, Zora, Svetilnik, Rdeči prapor so optična imena, pa imajo nedostatke kakor optični telegraf: Ali se vidijo le po dnevi ali le po noči, ali pa jim hrbet obrneš, če jih nočeš videti. Mnogi itak kot noj glavo v grm vtikajo, da ne bi videli -- alkoholnega vprašanja. Za take je treba uspešnejšega signala. Kakošno «Pozno Danico» ali «Novi Kres» bi prezrli.

Občutljivejši bi bil kak Brencelj. Rogač, Sršen, Brus, Jež ali Goljufiva kača, oziroma ker je to vse že obrabljeno, kaka Osa, Bič, «Šiba za razne pивce», pa bi odločno še manj vgajalo nego Piščalka. Bilo bi občutljivo, pa ne posebno mikavno.

Torej ostanejo še akustični signali in ti so res pripravní, se daleč slišijo in se jih težko prezre. Zatisne pač kdo tudi obe ušesi, da ne sliši kaj neprijetnega, pa dolgo tako tiščati je le nerodno.

Torej inštrument! Pa katerega? Zvon, Zvonček, je že bilo. Razni Glasniki, Glas svobode, Resni glasovi, vse že rabljeno. Glas naroda pa je dosedaj še z a alkohol. Morda pa: «Boben za pivoči svet?» Ni kazalo izbrati, boben bodo tudi pri vojaki odpravili. Škoda ga bo, ima lep glas,

pa je menda preneroden v vojski, in pa pravijo, da oslovskih kož zmanjkuje vsled vsestransko napredujoče kulture.

Torej Trompeta, ali Rog za a. p. in p.? Eno diši premalo slovensko, drugo preveč po hlevu.

«Gosli» bi bile preveč občutljive. Vidite torej ni ostalo družega, kakor da sva z očetom izbrala Piščalko.

Ta ima velike prednosti pred vsemi inštrumenti, za to jih pa tako izpodriva. Zvonce so že povsod odpravili in nadomestili jih z piščalmi: na stacijonih, po fabrikah. Ostali so še pri cerkvah in na predsedniških mizah. Pa tudi predsedniki bodo v kratkem dobili piščalke.

Pruski vojaki nimajo trompet, imajo piščalke. Japonci pač gotovo tudi — zato zmagujejo.

Piščal je za vse. Je znamenje miru in vojske, je simbol naravnega stanja in napredujoče kulture. Piščal je inštrument, ki ima še lepo prihodnost!

Piščalka je simbol naravnega stanja, v katerem človek ne potrebuje umetnih dražil. Dokler fant piska na piščalko, ima še nepokvarjeno srce in pije — vodo. Ko pa si kupi ali ukrade orgljice, že začne gledati v krčme. Ob harmoniki pa pride ob pamet in zdravje in denar. «Harmonika» se bo imenoval list, ki ga bodo izdajali tisti krčmarji, ki živijo od pijancev in plesa.

«Pa Piščalka je le preveč «špasno»! Ali se vam orglje zde močno «špasne», ki obstoje iz toliko piščali?

Piščal razveseljuje in tolaži in vabi človeka, ga ne draži in ne razburja, pač pa gre tudi skozi ušesa, če je treba koga poklicati in zdramiti.

Ob glasu piščalke na železnicah in v tvornicah se rešuje socialno vprašanje. Naj se torej ob glasu «Piščalke» rešuje tudi alkoholno vprašanje, ki tvori velik del socialnega vprašanja.

Upam, da ste sedaj uvideli, da je ime bilo dano po dobrem predvarku. Upam pa, da bodo izginili tudi drugi predsodki in pomisleki, ter da boste izpoznali, da je «Piščalka» sedaj edino moderno-napredno in slovensko-narodno glasilo za raznovrstne pivce. Ker je obenem tako lično in priročno za dom in po poti, je dve kroni za pol leta med brati vredno.

III.

P. S. Kdo bi si bil takrat mislil, da bo ta botrinja tako za res. Drugi botri po navadi opravijo, če po krstu dajo za pijačo in pošljejo pogačo materi; ali če ob birmi napojijo svoje birmančke in jim kupijo uro, srebrno, ali plehnato, ali lectasto, kakor je pač navada v tistem kraju. Morda še pozneje katerikrat podarijo kako kronico. Da bi imeli še kake druge dolžnosti, to stoji k večjemu še v katekizmih. Jaz pa?

Na! je rekel, jaz grem na Dunaj in morda še kam naprej, skrbi za otroka, bom že pošiljal za hrano in za obleko! Res pošilja, ne morem se

pritožiti do zdaj, pa moram vendar le jaz skrbeti, da je otrok sit, pa umit in počesan, da ne dobi griže, pa da ne upije preveč, ko so ljudje tako rahločutni.

Pa to še ni toliko! Saj moramo pomagati eden drugemu, zlasti če smo v botrinstvu. Saj mu ne zamerim, očetu, če je šel študirat še naprej. Meni se je zdelo, da že dosti zna, pa drugi ne verjamejo drugače kakor če ima na oslovski koži potrjeno. Tiste pa niso kmali ustrójene.

Pa saj rad storim, ki je otroče tako fletno, ta Piščalkica, in tako modro, kakor kak velik. Posebno mi dopade, ker alkohola kar ne mara, le mleko, pa vodo, pa sladkor, pa močnik.

Pa ljudem še ni dosti, so tako nepočakavni, ne vedo, da človek raste v starosti in modrosti. Bi radi, da bi préč vse znalo, da bi se pismarji kar čudili njegovemu umu in odgovorom, in da bi farizejem kar sapo zaprlo. Počakajte, ljudje božji, bo že še! Naj odraste! Avsec.

Knjižnica za abstinente.

Najbolj popolno *bibliografijo* znanstvenih razprav o alkoholu je izdal s sodelovanjem mnogih slovečih učenjakov dr. med. E. Abderhalden. Verlag v. Urban & Schwarzenberg, str. 504, Mk 20. Toda on omenja samo znanstvena dela brošur, letakov itd., ki so namenjeni izključno praktični rabi, ne vpoštevata.

Dober pregled protialkoholnega slovstva ima tudi «Schweizerisches Taschenbuch für Alkoholgegner. Herausgegeben vom Schweizerischen Abstinenzsekretariat. Lausanne 1905. Cena 1 Fr. in pa časopis «Die Enthalt-samkeit» sušca 1905.

Jahrbuch für Alkoholgegner, 1906. izdal Maks Warning se imenuje koledarček za abstinente, ki je ravnokar izšel. Ima 175 strani in stane vezan v platno K 1'20. Ta lična knjižica mora biti neobhodni «Vade mecum» vsacega abstinenta. Sestavljena je jako natančno, tudi «Piščalka» je že našla pot v njega. Za uvodom in koledarskim oddelkom slede: «Aussprüche über den Alkohol», «Vom Trinkzwange», «Wie und warum viele Tageszeitungen die Abstinenz bekämpfen?» — «Was die Leute sagen und was wir ihnen antworten?» — «Ist die Mäßigkeit oder die Enthalt-samkeit die aussichtsvollere Form der Al-koholbekämpfung?» — «Geschichte der Internationalen Kon-gresse gegen den Alkoholismus.» — «Von den deutschen Ab-

stinenten-Tagen.» — «Werbeliteratur der deutschen Abstinenten.» — «Jahresschau 1904-05.» — «Alkoholgegnerisches Vereinswesen.» — «Die alkoholgegnerische Presse.» — «Sprechende Zahlen.» — «Verzeichnis von Hôtels, Gasthäusern, Cafés etc., deren Besuch von Alkoholgegnern erwünscht ist.» — «Anzeige-Übersicht.»

Mässigkeitskatechismus in Wort und Bild. Tako se imenaje majhna, pripravna knjižica, katero je izdal katoliški župnik Neumann, urednik lista «Volksfreund.» Dasiravno stoji bolj na stališču zmernosti, ter se izogiblje nekaterim načelnim vprašanjem vendar jo lahko v dobro priporočamo. Tretje vprašanje in odgovor se glasi: «Zakaj upijanjajo ali zastrupijo nekatere pijače?» — Odgovor: «Ker imajo v sebi strup alkohol.» — Eden izvod stane 10 pfenigov, 50 izvodov = 4 Mk, 1000 izvodov = 7 Mk.

Dr. med. W. Pfaff: *Die Alkoholfrage vom ärztlichen Standpunkte.* Tübingen 1904. V tej knjižici so na kratko in pregledno sestavljeni vsi rezultati prirodoslovne vede o alkoholu. Zaključek je: Alkohol je strup. Tudi ta brošura je jako priporočila vredna.

Dr. med Ludwig Reinhardt: *Im Kampfe gegen den Alkohol.* Tudi ta brošura obravnava alkoholno vprašanje samo z naravoslovnega, zlasti zdravniškega stališča, toda jako znanstveno in temeljito. Ima 107 strani v veliki osmerki in stane 1 K 20 v.

Druge tudi dobre brošure, ki obravnavajo alkoholno vprašanje zgolj z zdravniške strani so:

Dr. Max Kassovitz: *Der Arzt und der Alkohol.* Wien 1904.

Dr. Max Kassovitz: *Der Alkoholismus im Kindesalter.* Berlin 1902.

Dr. Hoppe: *Erhöht der Alkohol die Leistungsfähigkeit des Menschen?* Leipzig 1902.

Alkoholno vprašanje in delavski stan se imenuje majhna knjižica, ki je izšla kot 5. zvezek zbirke «Arbeitergesundheitsbibliothek» v Berlinu pri upravništvu «Vorwärts»-a. Napisal jo je voditelj avstrijskih abstinentnih delavcev, dr. Rihard Fröhlich. Težišče te na vsebini bogate in lahko razumljive knjižice leži v poslednjem poglavju: «Abstinenca kot sredstvo stanovskega boja, kjer razlaga pisatelj, da se delavski abstinentje bore zoper alkohol v znamenju nezadovoljnosti. Alkohol dela človeka zadovoljnega, ker mu omami spoznanje tega, kar je, omami pa tudi spoznanje tega, česar je potreba in radi tega odtegne tisoče bojne organizaciji četrtega stanu.

Časopis.

Morda bo le čez kaj let pisatelju slovenske kulturne zgodovine prav prišlo, če ponatisnemo, kaj «Cvetje» sodi o «protialkoholičnem gibanju».

Zvezek 9. t. l. na platnicah piše:

Najpoglavitiša skrivnost naše svete vere je zakrament presvetega rešnjega telesa in presvete rešnje kervi našega Gospoda Jezusa Kristusa. Na resnici svojega nauka o tej skrivnosti stoji kerščanska katoliška cerkev; to dobro vedo tudi vsi razni njeni sovražniki. Zato so ji skušali že od nekedaj spodkopati to nje terdno podlago, pa naj stane, kar hoče. In tudi prav naše dni se godi to s tako prekanjeno zvijačo, da bi moral človek skoraj misliti, da tu niso le zgolj človeške moči, ki se gibljejo, tu je skrit od zad princeps hujus mundi, ki vodi vedoče in nevedoče po svojem načertu. Kar piše naš . . . (glej piščalko stran 90 in 91) . . . med abstinente zapisani. Kaj hočemo po tem vsem? Bodimo abstinenti, kakor so bili svetniki, *καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πίνειν οἶνον*; bodimo abstinenti, kakor je bil sv. Timotej, bolehavi vodopivec, ki mu je pisal Paulus doctor gentium, znani recept: «*Μηκέτι ὑδζοπέσει, ἀλλ' οἶνω ἐλίγῳ χρῆσι*». Gudtemplerstvu pa neque ave!

Na to je odgovoril g. J. K. v «Primorskem listu».

Kratek odgovor «Cvetju», ki se na platnicah 9. zvezka spodtika nad «protialkoholičnemu gibanju, ki se širi iz protestantskih in brezverskih krogov po brezverskem framazonstvu že tudi v naše kraje».

Narodi bolehajo za alkoholizmom, ki izvira iz nerednega uživanja opojnih pijač. Zloraba opojnih pijač je med drugim kriva, da tudi naše slovensko ljudstvo versko, nravsko, narodno in gospodarsko propada. Kdor pozna to dejstvo in ljubi svojega bližnjega, kdor želi sreče svojemu milemu narodu, tega sili ljubezen, da po svoji moči pomaga vničevati to zlo. Kot najvspešnejše sredstvo proti splošni zlorabi opojnih pijač se je dozdej izpričala popolna zdržnost ali abstinenca. Abstinenca pa je praktično izvajanje dolžnosti zatajevanja samega sebe.

Da se protestantje in brezverski framasoni poslužujejo abstinence, da rešijo človeštvo pogubnega alkoholizma, so za to hvalevredni. Naš Gospod J. Kr. je pohvalil «brezverskega» Samarijana, ki je storil dobro tistemu, ki je padel med razbojnike; grajal pa je «pravovern» duhovnika, levita, ki sta vedela, da je zapisano v postavi: «Ljubi Gospoda svojega Boga . . . in bližnjega, ko sam sebe», pa se vendar nista zmenila za nesrečnega bližnjega. Kar je Gospod rekel pismarju: «Pojdi in stori tudi ti tako», veljaj tudi nam!

Imamo katoliško družbo treznosti, potrjeno od slov. škofov, obdarjeno z odpustki. Žal, da prezirajo nekateri listi to družbo in da jih je prav malo, ki so pristopili.¹ Ta družba ima v prvi vrsti popolne abstinentne za svoje ude. Toda ne le katoliška družba treznosti, ampak celo «Guttempljarji» vam dovolijo rabiti vino za sv. daritev in za slučaj bolezni celo konjak.

Če bodo framasoni kedaj rabili abstinenco zoper vero, skrbimo, da se že zdaj urimo v tem pristno krščanskem orožju, da nas ne pobijejo.

Da očitate abstinentom hinavščino, ni lepo!

Marija D. na ženitnini v Kani ni prosila za «strup», da bi ž njim svate zastrupila ali opojila, ampak ker je hotela privoščiti nedolžno veselje, katerega bi jim ne bila privoščila, ko bi vedela, da bodo «strup» zlorabili v svojo škodo. Sicer pa je J. Kr. tudi vedel, da pravi sv. pismo: «V vinu je nečistost»² in pa: «Ne glej vina ko se blišči . . . toda naposled piči kakor kača»; On je znal sv. pismo boljše razlagati, kakor zna nekateri razlagati pravila abstinenčnih družb.

Die nur von Kana's Wein uns sangen,
Die haben uns den Tod gebracht;
Lasst nicht am Wort und Wein uns hangen,
Der Geist ist's der lebendig macht.

Daljši odgovor poda drugje I. K.

Na to je zopet odgovorilo «Cvetje» na platnicah 10. zvezka:

**Vinea mea electa. Ego te plantavi!
Quomodo conversa es in amaritudinem?**

Odprto pismo gospodu J. K.

Častiti gospod!

Po «Primorskem listu» 14. sept. ste poslali «Kratek odgovor «Cvetju», ki se na platnicah 9. zvezka spodtika nad protialkoholičnem gibanju» (!)» — Tu nekaj verst v obrambo!

Dragi gospod! Tisto «gibanje» opazujem jaz že mnogo let. Kar ima dobrega in priporočevanja vrednega, hvalim in sprejemam. Ali jaz vidim v tem gibanju tudi veliko nevarnost, na katero sem moral opozoriti slovensko duhovščino. Čudim se, da ni tega nihče storil pred menoj. Kedor je bral poročila zlasti o poslednjih protialkoholskih kongresih, bi se bil pač moral zdrzniti, moral bi se bil spomniti Vergilija in njegovega svarečega verza: *Quidquid id est, timeo Danaos et dona ferentes*. — *Donum*,

¹ Kdor se hoče vpisati v to velekoristno družbo, obrne naj se do č. g. dr. Andreja Pavlice, stolnega vikarja v Gorici, ki je odbornik.

² «Cvetje» bi sklepalo tako-le: «V vinu je nečistost. Ko bi bilo to res, potem Marija ni vedela, kaj je prosila na ženitnini v Kani Galilejski, ko je rekla: «Vina nimajo». In Jezus? Jezus je bil spremenil vodo v vino, v katerem je nečistost. Če je v vinu nečistost, in Jezus tega ni vedel, kedo je bil potem ljubi Jezus? Neveden vlovek, ne Bog!» Tako bi sklepalo «Cvetje»! Tako sklepanje pa ni pravo!

dober dar bi bil rešiti človeštvo alkoholizma. Ali ta dar se navezuje na tezo: «Vino je strup! popolna abstinenca dolžnost vsacega!» — Naj se posreči framazonstvu to vero vcepiti katoliškemu ljudstvu, framazonstvo je zmagalo, Volterjevo znano naročilo «Ecrasez l' infâme!» je izvedeno! Kedor veruje, da je vino strup, ta ne more verovati, da je Kristus Bog in njegova cerkev božja vstanova. Da bi bil Bog izbral strup za tvarino najsvetejše skrivnosti prave vere, to ni mogoče! Da bi bil Bog — tisti človek, ki je iz nevednosti sam pil strup in to pijačo tudi drugim dajal ter se svojim zgledom vse človeštvo poterdil v toliki zmoti, to ni mogoče! — Vidite, ljubi gospod, kam derži cesta, po kateri koračite, Vi in Vaši sopotniki. Toliko sploh; zdaj pa pretehtajva nekatere posameznosti Vašega odgovora. Vi pišete: «ne le katoliška družba treznosti, ampak celo «Guttemplarji» vam dovolijo rabiti vino za sv. daritev in za slučaj bolezni celo konjak.» — Gospod ljubi, ali naj grem torej guttemplerje prosit, ali pa družbo treznosti? — Sicer pa bi mi dosledno ne smeli dajati tistega dovoljenja. Če je vino strup, je strup tudi pri sv. daritvi. To vejo dobro tisti mladi gospodje, ki je bilo brati, da hočejo tudi za mašo «alkoholfreien Wein.» Pa guttemplerji dovoljujejo «alkoholhältigen»! — Zakaj ne bi? Saj katoliškega mašnika ni škoda! Kolikor prej poginejo vsi, tolikanj bolje za framazonstvo. — O konjaku in bolezni pa je moja misel taka: Če nočete, da Vas okonjâ, ne pite ga zdrav, še menj ga pite bolan! Vzroke iščite v «Österr. Rundschau», Band IV. Heft 46. Feuilleton: Kognak-Wahn.

Nadalje pišete: «Da očitata abstinantom hinavščino, ni lepo!» — Ljubi gospod, kje sem jaz ali abstinantom sploh, ali slovenskim abstinantom posebej očital hinavščino? Kar sem povedal o nekih ameriških abstinentih, pa nimate vzroka misliti, da ni res. Moj vir je bil pri tem frankfurtski list «Umschau», ki stoji navadno na Vaši strani, strani popolne abstinence. Sicer pa najbrž hinavskih abinentov tudi Evropa ni čista. Ravno kar sem bral v dunajskem «Vaterlandu» Nr. 253 (Donnerstag, 14. September 1905) v notici «Die Freimaurer auf dem Budapest Antialkoholkongress» med drugim: «Die Freimaurer versäumen es fast auf keinem der internationalen Kongresse gut vertreten zu sein.... Nachher fand ein gemeinschaftliches Souper statt, ausnahmsweise ohne geistige Getränke, wovon natürlich doch wieder Ausnahmen gemacht wurden. Denn man.... erscheint auf Antialkoholkongressen, sorgt aber immerhin für geistigen Zufluss.... Die grosse Mehrzahl der Teilnehmer dieser Freimaurerveranstaltung bestand selbstverständlich aus Nichtchristen, deren Stammesgenossen auch in Ungarn die Vergifter der Bevölkerung durch die Schnapserzeugung und den Schnapsverschleiss sind.» To je torej lepa družba! In vendar silijo vanjo tudi neki katoliški duhovniki v svoji zapupnosti, prav kakor tiste veščice, ki se zvečer zaganjajo v luč, kakor bi mislile, da je cvet, poln sladkega medu, prav za nje pripravljenega.

In zdaj, dragi gospod, vzemiva le še eno mesto Vašega odgovora, namreč tisto opazko pod črto, kjer se Vam zdi, da «Cvetje» ne zna prav sklepati. Vi pišete: (Glej spredaj pod črto.)

Gospod ljubi, ali je tako sklepanje pravo ali ne, bomo kmalu videli. Kako bi «Cvetje» sklepalo, pa Vi ne veste, to vem jaz. Ali če hočete vedeti, Vam povem, naj bo! «Cvetje» bi sklepato tako: «V vinu je nečistost» — tako misli gospod Jožef Kosec, da piše sveto pismo, in če tako piše sv. pismo, potem je to res. In vendar je gotovo tudi, da je Kristus vodo v vino spremenil in vino v svojo kri. «Cvetje» veruje, da je Kristus to storil; zato ne veruje, da je v vinu nečistost, ampak sklepa, da se g. Kosec moti, ako misli, da to sveto pismo terdi. — Vidite, častiti gospod, tako sklepa «Cvetje» in da je to sklepanje pravo, to zna «Cvetje» dokazati. Vi ste seveda prepričan, da stoji v svetem pismu črno na belem: «V vinu je nečistost», ali na katerem mestu svetega pisma to stoji, se Vam ni zdelo vredno poiskati in povedati, kakor je to pri rekih sv. pisma sploh navada. Še manj se Vam je potrebno zdelo iskati mesto v izvirniku ali vsaj v avtentični latinski prestavi (vulgati). In vendar je to neobhodno potrebno, ker nimamo mi nobene slovenske prestave, ki bi bila skoz in skoz zanesljiva. Tudi Vas je očitno zapeljala napačna prestava nekih besed v listu sv. Pavla na Efežane 5, 18. Izvirne dotične besede so to; *Καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἶνον, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία*. Avtentična latinska prestava je taka: «Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria». Po naše pa je to v Voljfovem izdanju tako prevedeno: «In nikar se ne upijajte z vinom, v katerem je nečistost.» Ali je to prav? Ne, ni prav! V tem prevodu ste dve zmoti, ena večja kot druga. Ena je v besedi «nečistost», druga, veliko hujša, v besedi «kterim».

Vzemimo najprej besedo «nečistost». Nečistost se pravi, kakor kažejo slovarji, po grško: *ἀσέλγεια, λαρρεία, μαχλοσύνη*, po latinsko: «impuritas», «impudicitia», «libidines». Torej ne *ἀσωτία*. «luxuria». Kaj je to: *ἀσωτία*? Slovar pravi: «profusio, luxus, luxuria, vita dissoluta». In res ima vulgata za *ἀσωτία*: luxuria. Kaj je pa «luxuria»? Slovar (Stowasser. Wien 1900) pravi: «Urspr. von Pflanzen; allzu üppiges Wachsthum, Üppigkeit, Genussucht». Dostavili bi lahko še: «Muthwille, Ausschweifung, Wohlleben. Schwelgerei». Po naše bi bilo torej **luxuria**: bohotnost (v rasti), v prenesenem pomenu: neugnanost, serboritost, razberzdanost, nasladnost, v najhujšem pomenu: razuzdanost. «Razuzdanost ni to kar «nečistost», dasiravno je ne izključuje; «luxuria» obsega lahko nečistost, pa more biti tudi brez nje. Da bi bil sv. Pavel na navedenem mestu gotovo na nečistost mislil in edino na nečistost, to se ne da dokazati, zato prestava z besedo «nečistost» ni prava. Ali bi se bilo imelo reči «razuzdanost»? Tudi ne. Kdor vino pije, kakor ga je pil Jezus in so ga pili svetniki, ta ni razuzdan človek. Celo če se kedaj po nesreči opije,

ne bomo rekli, da je že razuzdan. Neka serboritost ali razbrzdanost pa se pokaže v pijanosti. Prava beseda za *ἀσωτία* = «luxuria» bi bila torej na našem mestu «razbrzdanost». Ali da je razbrzdanost v vinu, tudi ni res, in torej tega sv. Pavel ni mogel in ni hotel reči. Razbrzdanost je v pijanem človeku, ali v njegovi pijanosti. Relativum *ἐν ᾧ* = «in quo» se torej ne nanaša na *οἶνον* = «vino», temveč na cel glavni stavek *μὴ μεθύσκεσθε οἶνον* = «nolite inebriari vino»; *ἐν τῷ μεθύσκεσθαι οἶνον ἐστὶν ἀσωτία*. To je v grščini očitno iz konteksta. Ako bi se relativum nanašal le na *οἶνον* = «vino», bi bil moral apostelj vino prepovedati in ne le pijanosti od vina, pisal bi bil *μὴ πίνετε οἶνον* = «nolite bibere vinum». V slovenščini pa moramo reči, če hočemo izraziti nanašanje na cel stavek, ne «v katerem», temveč «v čemur»; prestaviti bi bilo torej: «Ne opivajte se z vinom, v čemur je razbrzdanost». Da je nanašavnik tako umeti, potrjuje tudi Alliolijeva razlaga v Voljfovi izdaji, ki pravi na dotičnem mestu: «V pijanosti je nečistost» itd. Torej **ne**: «V vinu je nečistost.» Razložek med enim in drugim stavkom je tolik, kakor bi bil med tema dvema: »V ne vrednem prejemanju sv. obhajila je pogubljenje» — in: «V sv. obhajilu je pogubljenje». Vidite, dragi gospod, sklepanje, katero Vi obsojate ko nepravo, je torej vendar le pravo: Če je vino strup, Kristus ni Bog; če je v vinu nečistost, Kristus ravno tako ni Bog. Mi pa verujemo, da je Kristus Bog, in za to verujemo, da v vinu ni nečistosti, vino tudi ni strup. Vaš kratki odgovor me po vsem tem ni v ničemur preveril. Kar sem pisal, sem pisal; ničesar nimam popravljati, razen morda par prezrtih tiskovnih pomotic. — Obetate mi obširnejši odgovor na drugem mestu. Ako mislite, da storite s tem dobro delo, jaz Vas nočem zadržavati. Vendar Vas prosim, bodite bolj previdni, kakor ste bili pri svojem prvem poskusu; ne pripisujte mi ničesar, kar nisem nikjer trdil, in ne trdite ničesar brez trdnih dokazov. Zlasti pa bodite vedno prepričan, da jaz nisem nasprotnik popolne abstinence, ako izvira iz dobrega namena, kakor nisem nasprotnik evangeljskih svetov, na katere sem sam storil slovesno obljubo. Pa kakor ne navezujem vsega človeštva na evangelijske svete, tako tudi ne morem stati na stališču splošne popolne abstinence, ampak sem in ostanem v tem oziru na stališču Jezusovem in Marijinem, ki je od nekdanjega stališča katoliške cerkve. S tega stališča me ne zwabijo ne stare jerihunske trobente, ne moderni megleni rogovi, nikar . . .

S prijateljskem pozdravljenjem

P. St.

Dolgost odgovorov in protiodgovorov raste, kakor vidite, skoro v geometrični progresiji, in še ni na poglobitve reči odgovorjeno, ne tukaj ne tam. Naj se toraj ne pričakuje od «Piščalke», da bi to trakuljasto polemiko naprej vlekla, sicer ji zmanjka prostora za važnejše pozitivno delo. Cenjeni bralci naj primerjajo tiste članke v «Piščalki» v katerih se na-

vajajo rezultati večletnih poskusov učenjakov s to besedno vojsko! Če naši somišljeniki pričakujejo odgovora na katere ugovore, ki na prvi pogled res frapirajo, našli bodo zadosti odgovorov v raznih člankih našega lista, in tudi nasprotniki memogrede katerega.

Prosimo vse, ki jim je res mar to vprašanje, da res študirajo zlasti vednostne članke, ali pa tudi knjige v drugih jezikih. Saj midva (dozdaj sva z g. Lenardom res skoro še sama) ne prodajava v listu svoje pameti in svoje učenosti. Nimava je več kakor povprečno častiti naročniki, imava le to zaslugo, da sva prej začela, pa v par mesecih nas vsak lahko do-teče in pomaga.

Tudi naj nihče ne misli, da bo našel v «Piščalki» vse dovršeno in definitivno določeno. Nobena človeška vednost ni dovršena. Alkoholno vprašanje je vprašanje, na katero iščemo pravih odgovorov. Marsikaj je dognano, kolikor je v človeški moči; drugo učenjaki poskušajo, preskušajo, se shajajo na kongresih, objavljajo svoje vednostne vspehe, praktični bojevniki zoper alkoholizem svoje skušnje, časopisi, rodoljubi pa imajo dolžnost, vednost in dejanje spraviti med narod.

Na globoko učeno bogoslovsko polje se midva ne bova spuščala, za to je velika množica bolj zmožnih in poklicanih Slovencev, in strokovnih listov. Za domačo potrebo, bova pa tudi midva znala svetega pisma. Če nama pa kak doktor hoče pomagati, dobro došel. Sicer pa vsak vé, da se tu ne gre za vero, ampak za mero. A.

Listnica uredništva.

G. Jos. Kosec v K. . Poslali ste nam dolg rokopis kot odgovor platnicam. Istotako g. P. C. L. Neki «Hribovec» pa je ponujal enako filipiko «Slovencu». Pa tam niso imeli časa in prostora in nasvetovali so «Piščalko», pa pristavili, da tistega avtorja v socialnih vprašanjih itak ne smatrajo za resnega. Ne zamerita! tudi mi nimamo prostora za polemiko, kateri ni videti do konca. Nam se mudi! Slovenci smo že tako zaostali v boju zoper alkoholizem. Potrebno se pomenimo z tistim, ki z nami koraka. Če pa kdo ob potu stoji in nad mimo hitečimi upije naj upije; bo že nehal ali pa bo moral za nami teči.

Sicer pa, «gospod ljubi» J. K., prav se Vam godi, zakaj ste se pa spustil v boj z učenostjo, preden ste kupili slovar Stowasserjev, na Dunaju leta 1900! Ali ste morda mislil, da so sv. pismo razumeli sv. Jeronim in tisti papeži, ki so njegov prevod potrdili? Ali pa sv. Bernardi in Tomaži? Ali kakšen Ajlfonz Ligvori, saj veste, kako so ga že v državnem zboru napadali! Ali kakšen Müller, ali Muellendorf ali Lehmkuhl, iz katerih ste se učili, ko ste še šolske hlače trgali? Oj niso ne! Ti vsi niso nič vedeli: luxurijo so si predstavljali kot «nečistost», pa je le «serboritost»! Vidite, ki niso še imeli Stowasserja! In Kornelij a Lapide je še dvomil, kje je serboritost-luxurija: «in quo scilicet vino. vel in quo scilicet inebriari. Zdaj ni dvoma več! Seveda, pri katerem kozarcu se začne «inebriari» in «luxurija-serboritost» tudi Stowasser še ne ve.

In pa, «dragi gospod» J. K. kje ste se pa logike učili, ali je vže vsa spuhnela? Vi ste si upal vgibati, kako bi bil kdo drugi sklepal, in ste po napačnih premisah seveda do napačnega sklepa prišel. Vidite, častiti gospod, čemu več premis? le platnic se držite: «Če je vino strup, Kristus ni Bog!» Vidite, to je logika, tak je syllogismus po Aristotelu.

In tako neveden ste bil šel celó v Budim-Pešto in baje prej že na Dunajski kongres? In ste v svoje zaupnosti silil v tisto «lepo družbo», kjer so framasonski judje po dnevi abstinenco priporočali, zvečer pa «geistige Getränke» pili, na shodu

vodo pridigali, doma v fabriki pa žganje kuhali! Saj se je bralo v cajtengah! Je bilo že res! In Vi ste silili med nje kot tiste «vešče v luč», pa ste se opekli? Prav Vam je, pa še branili so Vam, pa niste marali, in zdaj: namestu da bi vase šli, pa hočete še odgovarjati, pa ste v trdovratnosti nespokoren in do lepega opominjevanja trdovratnega srca, pa hočete, da bi Vas še mi zagovarjali? Ali hočete še nas noter spraviti, ki smo že tako «de haeresi suspecti»? Le sami jejte, kar ste si nadrobili. Pa tiho bodite, da se ta reč pozabi, sicer se bo kmalu bralo — platnice vse iztaknejo, — da niste le «geistige Getränke» pili tam v Budapešti, ampak tudi — plesali, z judovskimi gospodičnami, do ranega jutra, kakor je že gudtemplerska navada; pa pogledjte platnice II. če ni res.

Sicer pa vemo mi še nekaj hujšega o Vas: v kakšnih skrivnostnih lokalih ste se tam shajali! Imamo priče!

Stene rdeče (!), pa nobene podobe, ne svete, ne hudičeve, in nobenega okna (!) v stenah, ampak neke skrivnostne žice so visele ob praznih stenah doli; najbrž obešajo nanje izdajavce njihovih skrivnosti, kakor so mislili Leona Taxila. Do stropa se pa še videlo ni, ker neka skrivnostna tančica je bila razpeta nad vsemi dvoranami in kabinetli in iznad tančice je prihajala neka svetloba, pa kaj vemo, ali je bila od božjega solnca ali ne. Zvečer gotovo ne, ker se je spoznalo gori nad tančico več belih buč, ki so dajale neko blede tajinstveno svetlobo.

Največji prostor pa je bil okrogel (!), pa stebri okoli, kakor v kakem paganskem tempelnu — ali morate tajiti vse to? — pa tudi nič (!) oken v stenah, le eno veliko okroglo (!) gori v oboku. In pa tisti zastori povsod namesto lesenih vrat, kakor se spodobijo v krščanskih hišah in s tistimi čudnimi čirečarami! In kar morebiti Vi v svoji dobrodušnosti še zapazil niste: tista vrata v tleh (!) vrata lo-pútnice. Gotovo nanje postavijo obsojenca, ki se jim kaj zameri, pritisnejo na kak neviden gumb, pa telébi dofi, kdo vé kam, najbrž naravnost v pekel! To se že iz tega vidi, ker so tam le nekaj korakov v stran, l. 1868—1878 kopali 970 m (devetsto in sedemdeset metrov!) globoko in prišli do vode, ki še zdaj izvira in je vroča (!) skoraj kot krop, 73° C. Pa naj kdo taji, da ni «tam zad skrit princips hujus mundi» (†††)! In k temu vodnjaku hodijo revni ljudje po to vrelo vodo! Brrr! Pa tem ni zamere! Ampak da se v takih lokalih shajajo do enajste (!) ure po noči katoliški duhovni, med njimi štirje (!) Slovenci, kanoniki in prelatje in celo škofje, skup s socialnimi demokrati, kalvinci, judi in framasoni — to se je za zjokati! In tam ste bili Vi! Hvaležni bodite, da ste živ domu prišel! Kaj bi platnice reklo, če bi še to zvedele! Ne bi Vas več tako lepo po očeto vsko svarile. Torej nikakor ne ugovarjajte, spokorno sprejmite zaslužen ukor, začnite zopet po malem vino piti, morda Vam bo s časom odpuščeno.

„BILZOVKA“

NAJBOLJŠA NEALKOHOLNA PIJAČA SEDANJOSTI. ANALIZIRANA IN PRIPOROČENA OD PRVIH ZNANSTVENIH AVTORITET

35 MILIJONOV LITROV

„BILZOVKA“ SE JE PRODALO V TEKU TREH LET. 500 TVORNIŠKIM PODRUŽNICAM IN ZALOG V VSEH DELIH SVETA. PREMIRANA NA VSEH RAZSTAVAH S PRVIMI DARILI.

CENA „BILZOVKE“: 1 kg po K 1'75
20 „ in več „ „ 1'40

MANJ KOT 3 kg SE NE POŠILJA, KER JE VOZINA RAZMEROMA PREDRAGA. ZA NEPOŠKODOVANO FRANKO VRNJENO POSODDO SE PLAČA 1/5 ZARAČUNJENEGA ZNESKA.

„BILZOVKA“ JE POMEŠANA Z MRZLO VODO, SLATINO ALI SIFONOM — 1 D. BILZOVKE, 9 D. VODE — NEALKOHOLNA PIJAČA IZBORNE KAKOVOSTI.

„BILZOVKA“ PRODAJA V VSEH JUŽNO-AVSTRIJSKIH DEŽELAH EDINO LE

ZALOGA NEALKOHOLNIH PIJAČ **ABSTINENCIJA** LUTOMER SPOD. ŠTAJERSKO

OLGA KOBILANJSKA.

ZEMLJA.

Povest, prevedena iz maloruščine.

(Dalje.)

Kaj ji mar, kaj drugi kuhajo in jedo. Sicer pa, ali jedo drugi bolje? Rada bi videla! Celo Dokija, katero je vendar vsa vas hvalila, da nikdo ne zna tako dobro kuhati kot ona, kuhala je vsak dan boršč, — ali je morda tudi kdaj pila čaj? . . . No, takrat je bila gotovo bolana, ali pa ga je stari Petro prinesel iz mesta, ter je kuhala in so si parili usta! Toda to je že tako se svetu; da le kdo nič nerazmetava, ne deli darov, ničesar ne razvlačuje iz hiše, a hoče tudi sebi kaj shraniti, on je takoj «skopuh» in ga obmetujejo s takimi govoricami, da Bog nas varuj! Tega se je že zdavnaj prepričala — ter se je držala vedno daleč od drugih. Imela je samo tri dobre prijateljice s katerimi je občevala. Dve stare ženske bele kot sneg in ena mlada. Starejše so ji dajale nasvete v različnih slučajih, a mlajša je bila tovarišica njene duše in je pomagala pri delu. Za prijaznost drugih se ni brigala. Ivonjika je posnemał njo. Živel je z vsemi dobro, toda bolj prijazen je bil samo s starim Petrom.

Marijke ni videl nikdo nikdar v krčmi. Zelo redko kedaj je bila na semnju, a ob praznikih in nedeljah po obedu mesto da bi šla kam v vas na razgovor, legla je raje kam v senco in zaspala, ako pa ne, je mazała sebi in sinom glave, ter jih česala gladko in lepo, kakor je delala takrat, ko sta bila še majhna dečka, ali pa se je razgovarjala o zemlji in o živini in tem, kako bo — ako Bog da dočakati — v bodočnosti. Včasih je šla z Mihajlom ali Ivonjiko po meji v polje in ogledovala žito.

Danes ji je bilo težko na duši in njene misli otožne in brez sveta so jo tlačile.

Zjutraj, ko sta Ivonjika in Mihajlo šla v mesto na nabor, oblekla se je in tekla naravnost skozi črno polje do sosednjega sela, k daleč in in široko znani ciganki čarovnici, da bi pri njej zvedela iz kart, ako ostane Mihajlo pri nji doma, ali pa ga vzamejo na jesen v vojake.

Čarovnica je štela nekaj med kartami in štela, šepetala neke nerazumne besede, slednjič ji pa povedala sledeče: «Tebe tere velika bol, a še večje gorje čaka tebe in tvojega moža od sedaj. Pred teboj leže potoki solz; nekoč ti usahnejo in ti boš plakala s krvjo. Prag sodnije boš prestopila, za edenkrat izteptaš stezo do njega . . . tako težko gorje nesla boš po tej stezi . . . Med reveže boš razdajala svoje premoženje in pred ljudmi se bodeš skrivala, in kar je tebi najmilejše, pojde od tebe najbolj daleč, a kar je daleč od tebe — postane blizu tvojemu srcu. Vse zavisí od Boga. Kot Bog hoče, tako bode! On lahko odvrne vse. Mihajlo se povrne domov».

Tako. S tem se je vrnila. Bila je popolnoma pobita. Čarovnica je vedno uganila, kadar je kdo prišel k nji, morda je tudi sedaj govorila resnico. Radi tega je vže zdaj plakala. Bilo ji je tako grenko na duši, da si ni mogla pomagati. Vedela je, da Mihajla «vstrižejo», naj se tudi danes vrne domov, in da pojde v jeseni od nje za dve ali tri leta, mogoče tudi za vedno... Čisto nič ni dvomila nad besedami čarovnice. Govorila je tako, da ni bilo mogoče drugače kot veriti. In ako bi bila tudi samo polovica tega resnica, vendar je je čakala kakšna nesreča, čakale so jo — kot je rekla čarovnica — krvave solze... Ta ciganka je bila v resnici čarovnica. Z raznimi zelišči in zagovori vzela je svoji lastni, rodni sestri moža, da je zapustil ženo in otroke, prišel k nji in živel žnjo kot mož z ženo, dasiravno je bila starejša in grda. Razumela se je na razne sile in ni govorila v veter. Do nje so se obračala vsa dekleta in mladeniči iz sosednjih sel in pomagala je vsem. Temu z zelišči, onemu z zagovarjanjem. Govorila je kot iz knjige in ugibala iz kart, kdor je prišel k nji s srcem in je verjel, kar je govorila. Marijka je verjela, kar ji je ciganka napovedala. S tihim jokom vršila je sedaj eno delo za drugo. Napravila je ogenj, pristavila večerjo, preštela vse kokoši in race in pripravila v celico zajutrek za drugi dan. Z dnem bi moral iti Ivonjika z Mihajlom orati na polje. Ko se je tako kretala tuintam, in zapazila, kako je Sava stopil v hišo, obstal v kotu za pečjo in gledal za njo na pol radovedno na pol začudeno. Bil je visoke rasti, višji od svojega brata, toda nežne postave kot mati. Tudi po obrazu ji je bil podoben in bil bi lep, ako bi ne imel tako večno nemirnega pogleda, v katerem je bilo nekaj hladnega in neodkritnega. Njegov pogled se je odljil ostro od njegovega nežnega, skoraj otročjega obraza in delal neprijeten vtis. Teh oči ni podedoval niti od očeta niti od matere. Med tem, ko so oči Ivonjike bile zrcalo dobrote srca in poštenosti, Marijkin pogled mehek, navadno gioboko otožen, v nasmehu neizrečeno prijeten in prikupljiv, niso njegove velike in sive uči imele ničesar skupnega z njegovim otročje-mladim pogledom. Navadno so se takorekoč gugale po zemlji, zibale se od predmeta, toda kadar so se enkrat na kaj obrnile ter se za čas do česa prikovale, začele so bliščati v hladnem blesku kot jeklo. Posebno so žarele, kadar so hotele kaj zagledati. Očividno je bila igra njegovih oči nepreudarjena, toda radi tega nič manj važna... S hladnim kot nož, ledenim bleskom, ki je vedno naraščal, odbijal je od sebe, in treba je bilo smehljaja njegovih mladih, nežnih ust, da bi privabil k sebi dušo.

— Mama! — pretrgal je naenkrat tišino z zvonkim glasom. — Ali večerja še ni gotova?

Marijka se je dvignila in ozrla boječe.

— Eh, da bi te!... zakričala je z nagrbančenimi obrvi, kakor da bi začutila naenkrat silno telesno bol. — Kako si me prestrašil! — In

kakor razdražena je nadaljevala: Večerjal bi že rad? Zakaj si pa prišel vže tako hitro s pristave? Si napojil živino? Moral bi tam ostati, dokler ne pride oče in dokler bi ne šel Mihajlo sam tje na noč!

— Tako! In lačen? — vprašal je.

— Ali skuham za nje hitreje, kadar so na pristavi? Vsem skuham ob istem času.

— Ako sem jaz lačen, jih to nič ne boli.

— Kje si pa bil do sedaj? Ali vedno na pristavi? — vprašala je rezko.

— Škoda da vas ni bilo tam, koder sem jaz hodil? — odvrnil je zaničljivo in postavil se je kakor vitek hrast pred njo, ter ji rezal srce s hladnim bleskom svojih oči.

— Bog naj te kaznuje, Sava! Meni je od skrbi temno pred očmi, a ti prideš in ješ moje srce!

— Ej, ali jaz jem vaše srce? Sem menda jaz kriv, da vi plačete? Ali plačete morda po meni? Ne plačite po meni, ker jaz vaših solz ne potrebujem. Celó če umrem, ni vam treba za menoj plakati?

— Sava! — zakričala je prestrašena.

— Molčite! — rekel je temno in sam obmolknil. Pogledal je na zemljo, kot bi iskal na nji kroglice, ki je stekla z enega kraja na družega, ter povetil mlado, navadno blede lice, ki je potemnelo od jeze, ki mu je v naglici priklopela do srca.

— Molčati, praviš! — reče mati, ter se trpko nasmehne. — Kadar slišim med ljudmi, kako govore o tebi, moram itak molčati, sinko moj! — nadaljuje z izrečeno trpkim glasom. — Niti potožiti ne morem pred njimi, ker me je sram. In mene je tako sram, da bi sramote v zemljo zlezla, ker si je moj sin izbral dekle, ki ne pozna sramote, hčer človeka, ki sedel v ječi, katerega imajo za tatu vsi v vasi in ki je hotel tvojega očeta spraviti v ječo, a sedaj ga obrekuje, kjer more. Njegova hči je ravno taka kakor on, baje celo slabša, a tí laziš k nji, hodiš za njo! Ha, ha, ha! Sramujem se Sava! — nasmeje se s prezirljivim, trpkim smehom, a nato si otare solzo iz oči.

Sava je stal kot v začetku, ne da bi spremenil mesto ali potezo, s povešeno glavo in nemirnimi očmi in sledil za vsakim njenim gibljajem in korakom. Svojo mater je ljubil, ljubil menda bolj kot očeta in brata, toda bili so trenotki, ko jo je sovražil, tako kot sedaj, s celo svojo dušo, — kadar mu je očitala Ráhiro in brizgala zaničevanje kot strup.

Pabrki na polju staroruskega slovstva in zgodovine.

1. Kako je nastala ruska država.

Filologični dokazi: 1. V Nestorjevi letopisi se najde jako veliko lastnih imen, katere je zelo težko ali pa celo nemogoče razjasniti iz slovanskih korenin, katera se pa dado razložiti iz severnih germanskih narečji. Najvažnejša so «ruska» lastna imena v ruskih pogodbah z Grki, katere nam je po grškem letopiscu Gregoriju Hamartolu (Grešniku) ohranil Nestor. Najvažnejša v tem oziru je pogodba kneza Olega (iz leta 911), in kneza Igorja (iz leta 944). V obeh je poleg ruskega kneza podpisanih še veliko njegovih vojvodov, namestnikov, načelnikov vojnih družin, sorodnikov itd. V obeh skupaj imamo okrog 70 «ruskih» lastnih imen. Ako pa ta imena pregledamo, vidimo, da jih mnogo, morda večina, nikakor ni slovanskih, o nekaterih se ne more z gotovostjo izreči kakšne narodnosti so, primeroma malo jih je brez dvoma slovanskih. Tako na primer imamo v pogodbi iz leta 944 podpise:

Igor (morda normanski Ingwer) in njegova žena Olga (Helga)?!
njegov sin Sojatoslav (knežič novgorodski), dva sorodnika Igor in Jakun (normanski Akun, Hakon) Predslav.

Sfandr, žena Uliba (najbrže vdova kakšnega udelnega kneza, ki je kot Olga imela svojo vlast. Ulib se namreč ne imenuje nikjer).

Turd (po normansko Tordr),
Arfast (po normansko Arnfastr),
Sfirk,
Tudko (morda pomanjšano iz Tudor),
Tudor,
Evlisk (ali Erlisk ime je morda pokvarjeno),
Voik (v drugih spiskih: voistov ikov),
Jamind (Amind, morda normanski Amundi),
Gunar (morda normanski Gunarr),
Bern,
Aldan,
Klek,
Eton (morda pokvarjeno),
(tu manjka eno ime),
Gud
Tuljb (ali Tulob; varjaško Tuad, Tuld),
Ut prid. Utin, Uspin).

Čudno je, da med temi podpisi ne najdemo imen nekaterih mož, ki so nam znani od drugod, na primer derevljanskega kneza Mala in Igorjevega vojvode Svenelda. Morebiti, da se niso podpisali domači knezi ruskih rodov, ki so še samostojno upravljali svojo vlast in bili samo v ožji ali širji odvisnosti od «svetlega in velicega kneza» v Kijevu, kakor je bil derevljanski knez Mali, morda se tudi niso podpisali vojvode, ki niso imeli določenega delokroga, ampak so bili knezu na razpolago za slučajne potrebe, kakor je bil Sveneld. Poslednji so se prištevali kijevski vojni družini in bili neposredno odvisni od kneza.

Nekateri ruski zgodovinarji, kakor Hovajski, so poizkušali vsa lastna «ruska» imena iz IX. in X. stoletja razložiti iz slovanskega jezika. S tem so morali delati slovanski etimologiji večkrat strašno silo in še se jim ni vselej posrečilo. Normanisti so zopet hoteli vse razložiti iz skandinavščine. Tako na primer je po njihovem Blud skandinavski Blótr, Ljut skandinavski Liótr, a celo Vladimir so izpeljali iz danskega Valdemar, Igor iz Ingovarr, Kari = Káir, Rogvolod = Raguvaldr itd.

Etimologija je celo nevarna znanost, ki kaj lahko zapelje. Ako eno ime zveni podobno drugemu, se še ne sme takoj sklepati, da je tudi iz njega izpeljano. Iz staroruskih lastnih imen zamoremo z gotovostjo izreči samo sledeče: 1. gotovo se nahajajo med njimi imena, ki so brez dvoma slovanska, kakor Svjatoslav, Rogvolod in druga. 2. Gotovo je tudi, da je mnogo staroruskih imen čisto normanskih, kakor Jakon = Hakon, Ruar = Hroar, Turd = Fordr, Frudi = Fródi, Igeld = Ingjaldr, in druga. 3. Mnogo imen je takih, da o njih ne moremo reči, ali so slovanska ali normanska. Bern je lahko normanski Björn, a pride lahko tudi od slovenske korenine bra—ti; Budij normanski Bondi, a tudi iz slovenske korenine bi—ti, bodi; Vermud skand. Vermundr, a tudi slovanski Veljmud itd. 4. Splošno se pa mora priznati, da prevladujejo med možmi knežje družine devetega in desetega stoletja normanska imena. Toda iz samih imen še nikakor ne moremo sklepati, da bi bil dotični mož v resnici Norman. Večkrat so ruski slovanski možje in knezi dajali otrokom normanska imena, zlasti na čast vplivnim vojaškim načelnikom. Edino, kar zamoremo sklepati iz teh zapisnikov je, da je bil na kijevskem dvoru in zlasti med vojno družino v 9. in 10. stoletju normanski vpliv zelo velik.

Poglejmo še imena staroruskih knezov:

Rjurika in njegove brate moramo pustiti pri miru. So preveč zaviti v meglo bajke.

Askold ne zveni po rusko, toda normanski Höskuldr, s katerim so ga hoteli spraviti v zvezo, mu je tudi malo podoben. Kako bi iz «Hö» nastal v ruščini A, ki ni v duhu ruskega jezika? V 13. stoletju najdemo v Galiciji necega plemenitaša Javolda in oče litovskega kneza Mindovga imenuje se v genealogijah Movkold. S tem bi prišli do starolitevskih lastnih imen na — ld.

Dir — skand. Duri, Tiuri, Turi, Dure, Tiure. Toda potem bi pričakovali v ruščini oblike Diri, kot imamo še v 11. stoletju Tuki.

Oleg in Olga se ujema s skandinavskim Helgi in Helga, grško Ἑλγα. Toda to ime je bilo od 12.—14. stoletja na Ruskem zelo razširjeno, kar bi kazalo, da je narodno. V sistemu zahodnega Buga je reka Oleg, ki bi bila lahko s tem imenom v zvezi.

Igor, po grško Ἰγγορ bi imel biti skandinavski Ingovarr, Inkvar, Ingvar. Toda temu se protivi dejstvo, da imamo v 12. stoletju v dinastiji Jaroslava ob istem času dva imena Igor in Ingvar (Igor Sojatoslavovič in Ingvar Jaroslavič. To bi bilo nemogoče, ako bi bil Igor samo ruska oblika za Ingvar.

